

Vizualne metode u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika

Glavaš, Patricija

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:623374>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-26**

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Dvopredmetni diplomski studij Pedagogija i Hrvatski jezik i književnost, nastavnički
smjer

Patricija Glavaš

**Vizualne metode u profesionalnom informiranju i
usmjeravanju učenika**

Diplomski rad

Mentor: prof. dr. sc. Marija Sablić

Sumentor: doc. dr. sc. Senka Žižanović

Osijek, 2023.

Sveučilište J. J . Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet Osijek

Odsjek za pedagogiju

Dvopredmetni diplomski studij Pedagogija i Hrvatski jezik i književnost, nastavnički smjer

Patricija Glavaš

**Vizualne metode u profesionalnom informiranju i
usmjeravanju učenika**

Diplomski rad

Područje: društvene znanosti, polje: pedagogija, grana: didaktika

Mentor: prof. dr. sc. Marija Sablić

Sumentor: doc. dr. sc. Senka Žižanović

Osijek, 2023.

IZJAVA

Izjavljujem s punom materijalnom i moralnom odgovornošću da sam ovaj rad samostalno napisala te da u njemu nema kopiranih ili prepisanih dijelova teksta tuđih radova, a da nisu označeni kao citati s navođenjem izvora odakle su preneseni.

Svojim vlastoručnim potpisom potvrđujem da sam suglasna da Filozofski fakultet u Osijeku trajno pohrani i javno objavi ovaj moj rad u internetskoj bazi završnih i diplomskih radova knjižnice Filozofskog fakulteta u Osijeku, knjižnice Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku i Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U Osijeku, 04. 07. 2023.

Patricija Glavaš, 0122230761

SAŽETAK

Odgojno – obrazovna djelatnost čiji je cilj pripremanje samostalnih, sposobnih mladih ljudi s razvijenim kompetencijama i vještinama za daljnji život, obrazovanje i tržište rada naziva se profesionalno usmjeravanje i informiranje. Predmet ovog istraživanja upravo je profesionalno informiranje i usmjeravanje srednjoškolskih učenika kao jedno od područja rada školskog pedagoga, tj. ispitivanje upoznatosti pedagoga stručnih suradnika u srednjim školama s vizualnim metodama i tehnikama i učestalost njihova korištenja u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja. Cilj je istraživanja ispitati koje vizualne metode i tehnike, na koji način i u kojoj mjeri pedagozi koriste te utvrditi njihovu važnost i učinkovitost. Rezultati provedenog istraživanja pokazuju da većina pedagoga ponekad koristi vizualne metode i tehnike u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja te najčešće u grupnom radu, a tek nekoliko pedagoga vizualne tehnike i metode koriste često i uvijek. Od vizualnih metoda i tehnika pedagozi najčešće koriste digitalne alate i aplikacije, zatim konceptualne tablice i fotografije, slijede dijagrami, grozdovi i slagalice te asocijativne igre, a najmanje koriste crtačke i slikarske tehnike. Unatoč slaboj upotrebi vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja, pedagozi smatraju da takve metode i tehnike u kontekstu profesionalnog razvoja mogu rezultirati upoznavanjem učenika s vlastitim interesima, samopotvrđivanjem te povećanjem unutarnje motivacije učenika. Za prikupljanje podataka o korisnosti upotrebe vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja kreirane su pedagoške radionice. Rezultati su radionice pokazali da su korištene vizualne metode i tehnike učenicima olakšale i učinile zanimljivijim sami proces profesionalnog informiranja i usmjeravanja. Učenici smatraju vizualne metode i tehnike motivirajućima i inovativnima. Upotreba vizualnih tehnika i metoda rezultira boljim razvojem učenikovih sposobnosti, razvija se vizualno razmišljanje koje se temelji na povezivanju riječi i slika što pozitivno utječe na kvalitetu cjelokupnog znanja.

Ključne riječi: profesionalno informiranje i usmjeravanje, područje rada školskog pedagoga, vizualne tehnike i metode

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PROFESIONALNO INFORMIRANJE I USMJERAVANJE	2
2.1. Povijesni razvoj pojma profesionalnog informiranja i usmjeravanja	4
3. PROFESIONALNO INFORMIRANJE I USMJERAVANJE UČENIKA KAO PODRUČJE RADA ŠKOLSKOG PEDAGOGA.....	6
3.1. Profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika u srednjim školama	9
3.2. Kompetencije pedagoga za profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika	13
3.3. Metode i tehnike profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika.....	16
4. VIZUALNOST U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU S UČENICIMA.....	18
4.1. Vizualne metode i tehnike i njihova važnost.....	18
4.2. Pregled dosadašnjih istraživanja o korištenim vizualnim metodama i tehnikama u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika	21
5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	23
5.1. Sudionici istraživanja.....	24
5.2. Postupak i instrument istraživanja.....	25
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA.....	25
7. PEDAGOŠKE RADIONICE	36
7.1. Priprema za izvođenje prve pedagoške radionice	36
7.2. Tijek izvođenja prve pedagoške radionice.....	37
7.3. Priprema za izvođenje druge pedagoške radionice	47
7.4. Tijek izvođenja druge pedagoške radionice	48
8. ZAKLJUČAK.....	55
LITERATURA	56
PRILOZI.....	60

1. UVOD

Jedan od temeljnih zadataka djelovanja školskoga pedagoga u području rada s učenicima je neposredan rad s učenicima gdje spada i profesionalno usmjeravanje i informiranje učenika. Riječ je o odgojno – obrazovnoj djelatnosti čiji je cilj djelovanja pripremanje samostalnih, sposobnih mladih ljudi s razvijenim kompetencijama i vještinama za daljni život, obrazovanje i tržište rada. Takav proces pretpostavlja poznavanje i uvažavanje učenikovih vlastitih osobitosti, isticanje učenikovih interesa i vrijednosti, no ujedno je istodobno važno navedene individualne potrebe usmjeriti s traženim društvenim potrebama. Glavne sastavnice profesionalnog usmjeravanja čine profesionalno informiranje, profesionalno savjetovanje i praćenje (Lančić, Majski-Cesarec i Musil, 2010), a sami postupak ostvaruje se na dva načina: uključivanjem profesionalne orijentacije u sve ili većinu nastavnih predmeta te posebnim oblicima i sredstvima rada kao što su: predavanja, ankete, ekskurzije u radne organizacije, film, radio itd. (Marušić, 1986). Prema navedenom, može se zaključiti da je donošenje odluka o izboru obrazovnog puta i budućeg zanimanja složen proces. S obzirom na to da rad određuje pojedinca kao ljudsko biće, ispravan izbor karijere je uvelike važan. Stoga, aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja koje se provode u školi zauzimaju veliki značaj. Kaurinović, Perin i Santini (2014) navode kako se učenike može informirati pismenim ili usmenim putem te individualnim ili grupnim razgovorima, a prema Strugar i Čorak (2016) nekoliko je radnih oblika u ostvarivanju profesionalnog informiranja i savjetovanja, a oni jesu: predavanja, razgovor, pisani i likovni radovi, posjete, izložbe, profesionalno informiranje pomoću tiskanih materijala te anketiranje. Ovim se radom naglašava važnost ranijeg i češćeg provođenja aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja u srednjim školama te važnost korištenja vizualnih tehnika i metoda u navedenim aktivnostima. Vizualne tehnike utječu na bolji razvoj učenikovih sposobnosti s obzirom na kombinaciju riječi i slika, one pozitivno utječu na kvantitetu, kvalitetu i trajnost cjelokupnog znanja. Vizualno učenje pomaže učenicima da razviju vizualno razmišljanje, što je stil učenja kojim učenik bolje razumije i bolje pamti informacije povezujući ideje, riječi i pojmove sa slikama.

2. PROFESIONALNO INFORMIRANJE I USMJERAVANJE

Izbor zanimanja postoji od početka postojanja ljudskoga društva, no iz neosvijestjenog i neusmjerenog karaktera, taj je izbor postao usmjeren, osmišljen i organiziran. Zanimanje je veći broj specifičnih poslova koji imaju zajedničke osobine i zahtijevaju slične vještine, a karijera se odnosi na slijed radnih zadataka i poslova koje pojedinac obavlja tijekom života, uključuje obrazovanje, rad, slobodno vrijeme i hobije (Perry i Van Zandt, 1999, 9). Nedvojbeno je da posao igra središnju ulogu u životima većine ljudi s obzirom na prosječno radno vrijeme određeno Zakonom o radu (2023), stoga se danas profesionalno usmjeravanje potiče od najnižih razreda jer uspješno obavljanje radnih aktivnosti ključno je za psihološko blagostanje (Swanson i Fouad, 2014).

Profesionalni razvoj je proces upoznavanja vlastitih sposobnosti, vrijednosti i interesa, istraživanja svijeta rada i njegovih osobina te pronalaženja pravoga puta karakterističnog za svakog pojedinca (Perry i Van Zandt, 1999, 9). Istraživači su suglasni da profesionalni razvoj pojedinca započinje u predškolskoj i školskoj dobi, a riječ je o razdoblju maštanja, tj. prvom razmišljanju o budućnosti i vlastitoj razvojnoj perspektivi. Konkretnije, izraženiji se interes izbora zanimanja javlja oko četvrte ili pete godine kada roditelji djecu pitaju *Što želiš biti kada narasteš?* (Jelavić, 1996; Perry i Van Zandt 1999; Pađen 2011; Strugar i Čorak 2016; Oproescu 2019). Prema tome, osnovna je škola temeljna komponenta sustava profesionalnog usmjeravanja i profesionalnog razvoja jer ostvaruje organiziran i jedinstven odgoj i obrazovanje u najduljem trajanju. Zahtjev da se profesionalno informiranje i savjetovanje provodi od prvog dana školovanja opravdan je i time da osnovnu školu pohađaju svi oni koji se pripremaju za budući poziv (Jurić, 2004, 351), a Jelavić (1996) nadodaje da je u tom razdoblju dopadljivost ključna za opredjeljivanje za zanimanje. Potom, slijedi razdoblje istraživanja, razdoblje u kojem su srednjoškolski učenici, preispitivanje i analiziranje ciljeva, vrijednosti, interesa i sposobnosti. Naposljetku je razdoblje odrasle dobi, realistično razdoblje u kojem su profesionalni izbori obilježeni uzimajući u obzir individualne mogućnosti i objektivne prilike. Zaključuje se da uspješnom profesionalnom odabiru prethodi profesionalno sazrijevanje osobe. U odnosu na navedeno, profesionalno je usmjeravanje trajni kontinuirani proces koji se utvrđuje prema nizu teorija profesionalnog razvoja, a dvije su osnovne podjele: diferencijalne (strukturalne) i razvojne koje će u nastavku biti objašnjene.

Prijašnji ustaljen naziv *profesionalne orijentacije* promijenjen je u pojam *profesionalnog usmjeravanja*. Prema Jelavić (1996) izraz profesionalne orijentacije određuje se na tri razine: 1)

na društvenoj razini gdje označava osiguravanje dostatnog broja stručno osposobljenih pojedinaca za zanimanje, 2) na stručnoj razini gdje se očituje kao sustav aktivnosti kojima se pomaže pojedincu na samostalno odlučivanje o zanimanju i 3) na razini pojedinca što obuhvaća osobna nastojanja i zadovoljstvo. Gerber, Wittekind, Grote, i Staffelbach (2009) govoreći o profesionalnom usmjeravanju navode da je riječ o trendovima i ponašanjima koja izražavaju želju pojedinca da se bavi ili posveti određenom zanimanju, uz proces donošenja odluke u vezi s izborom zanimanja. Profesionalno usmjeravanje definira se još kao i pomoć pojedincu pri razmatranju njegovih obrazovnih pitanja/problema i iskustava kako bi donio prikladne odluke vezane za vlastito obrazovanje i tranziciju na tržište rada (ELGPN, 2013, prema Gregurović i Lukić, 2014, 12). S druge strane, određeni autori (Vinski, 1969; Lančić, Majski-Cesarec i Musil, 2010) pojam profesionalnog informiranja odjeljuju od pojma profesionalnog usmjeravanja, a definiraju ga kao sustavno pružanje različitih podataka mladima, ali i roditeljima vezano za izbor zanimanja i mogućnost zaposlenja. Profesionalno je informiranje organizirano i sistematsko pružanje informacija učenicima, nezaposlenim i zaposlenim radnicima o školama, zanimanjima, zapošljavanju, uvjetima rada, napredovanju itd.; ono ima motivacijsku, obrazovnu i usmjeravajuću funkciju (Marušić, 1986, 7). Drugim riječima, profesionalno informiranje podrazumijeva pronalaženje podataka o vrsti i uvjetima zanimanja, školovanja za zanimanje te mogućnost zaposlenja, dok se pojam profesionalnog usmjeravanja odnosi na upoznavanje vlastitih interesa i ciljeva te osvješćivanje sposobnosti i vještina.

Postoje mnoga istraživanja koja su proučavala odnos između profesionalne orijentacije, odnosno profesionalnog usmjeravanja i specifičnih varijabli, kao što su višestruke inteligencije, osobine ličnosti, akademski uspjeh, akademska specijalizacija, kreativne sposobnosti i kognitivni stil (El-Ewies, 2007; El-Khatieb, 2005; Kelly i Kneipp, 2004; Mekdad i Husein, 2011; Moussa, 2003). Nadalje, postoje mnogi drugi čimbenici koji mogu utjecati na razinu profesionalne svijesti pojedinca, kao što je stupanj motivacije pojedinca, priroda radnog okruženja i stupanj transparentnosti i jasnoće u pogledu profesije (Albion i Fogarty 2002). Podjelu na unutrašnje i vanjske čimbenike profesionalnog izbora donosi Perin (2012) te pod unutrašnje podrazumijeva spol, dob i sposobnosti osobe, a vanjski se čimbenici odnose na obitelj, školu, nacionalnu i klasnu pripadnost, obiteljsku tradiciju, aktualna stanja gospodarstva i mogućnosti izobrazbe. Drugim riječima, pri odabiru profesionalnog zanimanja potrebno je postići suglasje, ravnotežu između interesa, želja, znanja i vještina pojedinca s jedne te potrebe i zahtjeve svijeta rada s druge strane (Perry i Van Zandt, 1999).

Iz navedenoga, proizlazi značaj profesionalne orijentacije (profesionalnog informiranja i usmjeravanja) koji je podređen društveno-političkom i kulturnom kontekstu te tako nadilazi ekonomske dimenzije, no ujedno podređen je i osobnom zadovoljstvu svakog pojedinca. Drugim riječima, značajnost procesa profesionalnog usmjeravanja i informiranja očituje se kroz procjenu potreba tržišta rada i potencijala korisnika te kroz potrebe i mogućnosti obrazovnih institucija (Perin, 2009).

2.1. Povijesni razvoj pojma profesionalnog informiranja i usmjeravanja

Razvoj industrije i tehnologije potaknuo je potrebu za razvijanjem psihologije rada. Naime, kako bi se tada, u 18. stoljeću, zadovoljile potrebe industrijalizirane civilizacije bilo je potrebno osposobljavanje radnika (Tomeković 1980; Jelavić 1996). Istaknuti američki učitelj Frank Parsons u knjizi *Choosing a vocation* (Odabir zvanja) iznosi teoriju razvoja karijere, povezivanje talenta, vještina i osobnosti s profesionalnim usmjeravanjem. Razvoju profesionalnog usmjeravanja pridonio je i njemačko-američki psiholog Hugo Münsterberg s teorijom o industrijskog psihologiji, određene psihološke osobine odgovaraju određenoj vrsti posla (Tomeković, 1980). Po uzoru na navedene teorije izgradnje profesionalne karijere, istaknula se osnovna podjela na diferencijalne (strukturalne) i razvojne teorije izbora zanimanja. Diferencijalne se teorije odnose na individualne čimbenike uspješnog odabira zanimanja, odnosno razmišljanje da zanimanja zahtijevaju različite sklopove osobina, interesa i vrijednosti, a rezultat usklađenosti navedenih čimbenika je zadovoljstvo i veća uspješnost u poslu. S druge strane, razvojne teorije naglašavaju da je izbor zanimanja proces koji ima svoje stadije te da postoje faktori poput kulturalnih razlika i različitih utjecaja vanjskih čimbenika koji utječu na odabir profesionalnog zanimanja (Perry i Van Zandt 1999; Parmač Kovačić, 2017). Školski je program profesionalnog razvoja nastao na načelima obaju teorija.

Međutim, početkom 20. stoljeća, kada se javio pojam profesionalne orijentacije, odnosno profesionalnog usmjeravanja, u europskim se državama ta djelatnost nije jednako provodila. Prema Strugar i Čorak (2016), u Francuskoj i Njemačkoj se profesionalno usmjeravanje odvojeno bez međusobne suradnje provodilo u školama, centrima za savjetovanje i zavodima za zapošljavanje, dok je Švedska pokrenula međusobnu organizacijsku suradnju između navedenih institucija.

U Hrvatskoj od 1931. godine započeta je stručna profesionalna orijentacija osnivanjem *Stranice za savjetovanje pri izboru zvanja*, a glavna joj je zadaća bila savjetovanje mladih pri izboru

obrotničkih ili trgovačkih zanimanja kao i pri izboru stručne škole (Žabec Šilj i Žabec, 2018). 1952. godine osnovano je *Savjetovalište za izbor zanimanja*, koji je nekoliko godina kasnije preimenovan u *Centar za profesionalnu orijentaciju Zagreb*, a 1960. godine osnovan je *Zavod za zapošljavanje* (Lipovac, 1996). 1999. godine uspostavljeno je električno izdanje *Vodiča kroz zanimanja*. Od 2001. godine u školskoj i zakonodavnoj praksi počinje se upotrebljavati termin *profesionalne orijentacije učenika*, a taj je termin do 2012. godine označavao isključivao suradnju škole i Zavoda za zapošljavanje, dok je trenutno uvriježen termin *profesionalno usmjeravanje*. Danas *Hrvatski zavod za zapošljavanje* redovito provodi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja. One uključuju informiranje o zanimanjima i poslovima (u tiskanom obliku, s pomoću računala, ili na drugi način), pomoć pri upoznavanju vlastitih osobina, savjetodavne intervjuje, školske programe vokacijskog obrazovanja (usmjerene na upoznavanje sebe, mogućnosti zapošljavanja i razvoj vokacijskih vještina), programe za uspješnije nalaženje posla i pomoć pri promjeni posla (OECD, 2004, prema Šverko, 2000, 18). Međutim, empirijskim istraživanjem, provedenim u razdoblju od 2015. do 2017. na nasumično izabranom uzorku mladih od 13 do 30 godine koji žive u Hrvatskoj, dokazalo se da mali broj ljudi koristi profesionalnu pomoć u karijernom savjetovanju (Rafajac, 2019). Ujedno, istraživanje je ukazalo na postojanje prostora za značajna unaprjeđenja, naročito u uslugama profesionalne edukacije i treninga, koji osiguravaju prilike za usvajanje praktičnih vještina.

U zemljama s najrazvijenijim obrazovnim sustavima savjetnici za profesionalno usmjeravanje rade u školama, no to nije slučaj u Hrvatskoj. S obzirom na to da su se početkom 20. st. u SAD-u školski pedagozi razvili iz zamisli školskog savjetodavnog rada (Pediček, 1967), u Hrvatskom su školstvu pedagozi preuzeli ulogu profesionalnog savjetnika. Naime, u SAD-u koristi se termin eng. *school counselor*, a riječ je o školskom savjetniku, certificiranom edukatoru koji poboljšava uspjeh učenika provođenjem programa cjelovitog školskog savjetovanja. Drugim riječima, stručnjaci srodni po obrazovanju i djelokrugu hrvatskim pedagozima i psiholozima, a čiji se okvir za njihov interdisciplinarni timski rad u SAD-u naziva *Guidance and Counseling work*. Njihov je rad integralni dio ukupne odgojno-obrazovne djelatnosti, usmjeren na vrijednosnu orijentaciju i interese učenika. Konkretnije, odnosi se, prema Gybers (2010), na individualno učenikovo akademsko planiranje i postavljanje ciljeva, kratkotrajnu i dugoročnu podršku, suradnju s obitelji i učiteljima, prepoznavanje učenikovih problema i izazova. Školski savjetnici osmišljavaju i provode programe školskog savjetovanja koji poboljšavaju rezultate učenika. Oni vode, zagovaraju i surađuju na promicanju jednakosti i pristupa za sve učenike povezivanjem njihovog programa školskog savjetovanja s misijom škole i planom poboljšanja škole te podržavaju etičke i profesionalne standarde ASCA-e (*American School Counselor*

Association). S druge strane, pedagozi u Hrvatskom školstvu, prilikom profesionalnog informiranja i usmjeravanja najčešće surađuju s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje i organiziraju aktivnosti poput odlazaka u navedeni zavod s ciljem rješavanja niza aktivnosti koje su usmjerene na osvještavanje vlastitih mogućnosti, tj, aktivnosti koje uključuju informacije o karijeri, alate za procjenu i samoprocjenu, konzultacije, programe usavršavanja, testne programe usavršavanja, programe traženja posla i pružanja usluga u situacijama promjene posla, karijere i sl. (Organizacija za ekonomsku suradnju i razvoj, 2004).

3. PROFESIONALNO INFORMIRANJE I USMJERAVANJE UČENIKA KAO PODRUČJE RADA ŠKOLSKOG PEDAGOGA

Pristup strukturiranju područja rada pedagoga polazi od činjenice da su sve njegove aktivnosti orijentirane na subjekte odgojno-obrazovnog procesa u školi/ ustanovi. U takvim se pristupima poslovi pedagoga grupiraju na one koje ostvaruje kao suradnju s: (a) učenicima (b) odgajateljima/učiteljima/nastavnicima, (c) roditeljima, (d) stručnim tijelima i sl. (Staničić i Turk, 2013). Drugu specifikaciju područja rada pedagoga, stručnog suradnika pronalazimo u *Koncepciji razvojne pedagoške djelatnosti* iz 2001. godine. U tom su dokumentu područja rada pedagoga u odgojno-obrazovnoj ustanovi, sistematizirana kao: (1) priprema za ostvarenje programa odgojno-obrazovne ustanove, (2) neposredno sudjelovanje u odgojno-obrazovnom procesu, (3) praćenje i vrednovanje odgojno-obrazovnog procesa, njegovih sudionika i ostvarenih rezultata, (4) osposobljavanje i stručno usavršavanje odgojno-obrazovnih djelatnika te (5) informacijska i dokumentacijska djelatnost (Ledić i sur., 2013).

Profesionalno je usmjeravanje i informiranje učenika područje rada školskog pedagoga, dio neposrednog rada s učenicima, a riječ je o odgojno – obrazovnoj djelatnosti kojom se pojedinac osposobljava na aktivno sudjelovanje u svom cjelokupnom profesionalnom razvoju. Dosadašnji ustaljeni naziv za ovakvu djelatnost bio je *profesionalna orijentacija* koja se dijelila na profesionalno informiranje, savjetovanje i praćenje (Vinski, 1969). Prema njegovoj podjeli, profesionalno je informiranje sustavno pružanje različitih podataka mladima, ali i roditeljima vezano za izbor zanimanja i mogućnost zapošljavanja. Dok, s druge strane, profesionalno je usmjeravanje učenika pojam koji se odnosi na proces stjecanja uvida u vlastite mogućnosti, uvid u objektivne zahtjeve daljnjeg školovanja i kasnije zaposlenja, a praćenje se odnosi na kontinuirani proces. Rad pedagoga na poslovima profesionalne orijentacije učenika podrazumijeva upoznavanje učitelja/nastavnika s poslovima profesionalne orijentacije,

upoznavanje individualnih karakteristika učenika, održavanje predavanja za učenike i roditelje iz područja profesionalne orijentacije, organiziranje izložbi o zanimanjima, predstavljanje ustanova za nastavak obrazovanja, upoznavanje s gospodarskim subjektima, pomoć razrednicima u radu na profesionalnoj orijentaciji, savjetodavnu pomoć učenicima s posebnim potrebama, provođenje ispitivanja radi profesionalne orijentacije te uspostavljanje i vođenje dokumentacije o radu na profesionalnoj orijentaciji (Ledić i sur., 2013, 22).

Školsko je savjetovanje/usmjeravanje pomoć pojedincu pri razmatranju njegovih obrazovnih pitanja/problema i iskustava – kako bi donio prikladne odluke vezane uz vlastito obrazovanje. Pojam se ponekad upotrebljava u opisu šireg raspona aktivnosti: primjerice, profesionalno savjetovanje učenika ili studenata o njihovu obrazovnom napretku, mogućnostima zapošljavanja ili o osobnim poteškoćama i strahovima (ELGPN, 2013). Prema Oproescu (2019) pojam školske i profesionalne orijentacije je skup pedagoških radnji koje određuju mogućnosti učenika za jednu ili drugu skupinu školskih predmeta (humanističkih, realnih, tehničkih itd.) s obzirom na mogućnost za viši stupanj obrazovanja. Kaurinović, Perin i Santini (2014) ističu da isti takav proces predstavlja niz različitih aktivnosti koje pojedincima pomažu u procesu osvještavanja vlastitih mogućnosti, kompetencija i interesa u različitim životnim fazama, kako bi na što efikasniji način donijeli osobne odluke o obrazovanju, daljnjem profesionalnom osposobljavanju i zapošljavanju te tako upravljali vlastitim razvojem karijere. Kao što je već spomenuto, proces profesionalnog usmjeravanja obuhvaća procjenu sposobnosti, vještina i znanja (radi odabira obrazovnog programa, zapošljavanja ili upućivanja na profesionalnu rehabilitaciju) te unapređenje znanja i vještina upravljanja karijerom i aktivnog traženja posla na grupnim i individualnim savjetovanjima (HZZ, 2010).

Prema Medić (1994), s obzirom na sadržaj ističu se četiri teorije profesionalnog usmjeravanja, a one jesu: teorije osobina, teorije strukture, teorije prilagođavanja i teorije odlučivanja. Analiziranjem su istraživači, Perry i Van Zandt, 1999; Pađen, 2011; Kaurinović, Perin i Santini, 2014, utvrdili da je pri profesionalnom usmjeravanju potrebno uzeti u obzir sve relevantne podatke i sintetički pristupiti pojedincu. Iz navedenoga izdvajaju se ciljevi profesionalnog informiranja i usmjeravanja kod učenika, a oni jesu osvješćivanje interesa i vrijednosti učenika te poticanje novih sposobnosti, znanja i vještina kako bi bili radno kompetentni. Stoga, zadaća je školskog programa profesionalnog usmjeravanja i informiranja učenika, kako bi učenicima pomogli da što lakše donesu odluke o budućem zanimanju, organizacija niza aktivnosti rukovođenih školskim pedagogom. Pedagog aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i savjetovanja planira prema učenikovim osobinama, sposobnostima, vještinama i interesima

(Jurić, 2004; Perin i Drobac, 2010), što znači da prvotno treba poznavati razvoj njegovih (učenikovih) interesa i potreba i sposobnosti, ali i učenikov karakter i temperament.

Potrebno je spomenuti i čimbenike koji utječu na profesionalan izbor osobe, a oni jesu: roditeljski dom (pritisak obitelji), predškolske ustanove, školske ustanove i socijalne i zdravstvene ustanove, no i različite ekonomsko-društvene okolnosti (Pašalić-Krešo, 2012; Strugar i Čorak, 2016; Mrčela 2020). Ovaj je rad usmjeren na profesionalno informiranje i usmjeravanje srednjoškolskih učenika. U skladu s time, važno je istaknuti istraživanje koje je proveo Oproescu (2019) kojim se utvrdilo kako prethodno navedeni uvjetno - uzročni čimbenici uvelike utječu na odabir zanimanja kod adolescenata budući da se adolescent razvija i evoluira uvijek oscilirajući između ovisnosti/konformizma i neovisnosti/nekonformizma, tj. zbog difuzije identiteta adolescenti su pod velikim utjecajem vanjskih čimbenika. Rezultati su prikazali da se zbog školske motivacije, učenici mogu baviti nizom zanimanja samo ako imaju talent i posjeduju specifične vještine koje prevladavaju svaku prepreku. Roditelji su važniji u dugoročnim adolescentskim planovima, ali je njihov utjecaj učinkovit jedino u situacijama uzajamne naklonosti i poštovanja, dok s druge strane vršnjaci su važniji za neposredno ponašanje i pokazatelje formalnog statusa. Ujedno, postojanje stabilnih interesa za određena područja preduvjet je za daljnji razvoj odgovarajućih vještina. Stoga, čimbenici koji određuju izbor zanimanja svakako jesu školsko okruženje i obitelj, no i osobni potencijal i razina inteligencije.

Kako bi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja bile što kvalitetnije i učinkovitije, potrebno je provesti, prema Juriću (2004), četiri faze profesionalnog usmjeravanja, a one jesu: informiranje, savjetovanje, selekcija i praćenje. Jelavić (1996) pod informiranje podrazumijeva onaj dio rada na profesionalnoj orijentaciji (usmjeravanju i informiranju) koji karakterizira usvajanje pregleda činjenica i generalizacija o svijetu rada, obrazovanja i profesionalnog razvoja čovjeka, a Marušić (1986) nadodaje da je u toj fazi potrebno i učenike i roditelje upoznati sa zanimanjima. Nadalje, faza savjetovanja prema Kaurinović, Perin i Santini (2014) odnosi se nasugeriranje učenicima na sagledavanje vlastitih potencijala kako bi donijeli najoptimalniju odluku o daljnjem nastavku obrazovanja ili zaposlenja, tj. riječ je o radu na osobnim determinantama izbora zanimanja. S druge strane, faza selekcije, vođenja i praćenja prema Bogdanović (2009) usmjerena je na društvene determinante izbora zanimanja, tj. pomoć prilikom usmjeravanja učenika prema društveno valjanim ciljevima.

Naposljetku, kao što je spomenuto, prilikom izrade školskog programa profesionalnog razvoja, pedagog nužno treba ostvariti organizacijsku suradnju s unutaršnjim i vanjskim činiocima.

Pedagog treba ostvariti suradnju s ostalim činiocima profesionalnog informiranja i savjetovanja, a oni jesu učiteljsko/nastavničko vijeće i razredno vijeće i razrednik, roditelji, zavod za zapošljavanje i radne organizacije radi upoznavanja prave životne stvarnosti (Jelavić, 1996; Perry i Van Zandt, 1999; Jurić, 2004; Kaurinović, Perin i Santini, 2014).

3.1. Profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika u srednjim školama

Profesionalno informiranje i usmjeravanje u srednjim školama provodi se najčešće s učenicima završnih razreda s ciljem određivanja sljedećeg koraka nakon završene srednje škole. Spomenuto vrijeme je vrijeme formiranja vlastitog identiteta i vrijeme izgradnje vizije budućnosti. Da je oblikovanje identiteta središnji razvojni zadatak adolescencije potvrđuje i tumačenje Kapor - Stanulovića (1998) koji navodi da je početak adolescencije vrijeme za otkrivanje, a kraj za uspostavljanje osobnog identiteta. Prema Biti i sur. (1986) za razvoj tog identiteta važno je savladavanje brojnih unutrašnjih i vanjskih konfliktnih kriza. Stoga, jasno je da adolescencija predstavlja izrazito nestabilno prijelazno razdoblje budući da se osoba ne smatra niti djetetom ni odraslim čovjekom. Riječ je o razdoblju kojeg karakterizira mnoštvo novih spoznaja, stjecanje novih iskustava, ali ujedno i niz novih prepreka, izazova i problema. Lacković – Grgin (2006) ističe da su adolescenti u poziciji uspostavljanja ravnoteže između vlastitih očekivanja, želja i potreba te očekivanja vršnjačke i „odrasle” okoline. Potrebno je spomenuti difuziju identiteta koja se manifestira u nesigurnosti shvaćanja samoga sebe, visokom stupnju unutarnje napetosti i tjeskobe te u nepredvidivom ponašanju (Biti i sur., 1986), dugoročno takvo stanje može dovesti do razvijanja negativnog identiteta. S druge strane, ukoliko osoba uspješno riješi krizu i iz nje proizađe s definiranim i postavljenim ciljevima i vrijednostima, prema Moshmannu (2005) osoba je postigla ostvareni identitet.

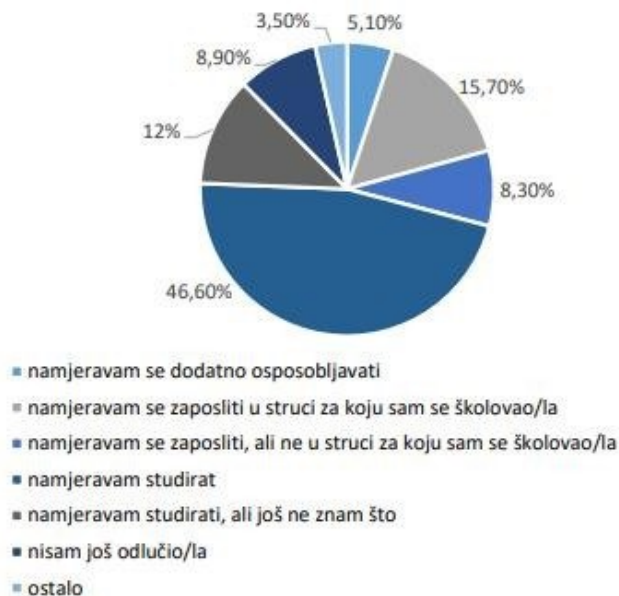
Jedan od najvažnijih procesa u dobi adolescencije je formiranje samosvijesti i relativno stabilne slike ega. Riječ je o težnji za zrelošću, samospoznaji i samootkrivanju te pronalaženju profesionalnog identiteta. Oproescu (2019) osvrćući se na stajalište rumunjske psihologinje Ursulee Şchiopu, navodi da tinejdžer prolazi kroz nekoliko faza: 1) predadolescencija je faza u kojoj individualizacija postaje sve dublja, pri čemu se ocrtavaju značajke svijesti i samosvijesti; faza intenzivnog mentalnog razvoja, koja je ispunjena unutarnjim sukobima, 2) samu adolescenciju (16/18 godina) karakterizira intenzivna intelektualizacija (razvoj apstraktnog mišljenja), obogaćujući i šireći uključivanje ponašanja odraslih, tj. adolescent traži osobne načine postojanja i pojavljivanja u očima drugih te 3) faza produljene adolescencije uključuje

mlade već integrirane u radne oblike i studentsku mladež (od 18/20 godina do 25 godina). Slično navedenom, još 1957. godine psiholog D. E. Super postavio je teoriju profesionalnog razvoja koja ističe da pojedinac u razdoblju od 14 do 24 godine prolazi kroz razvojnu fazu koju obilježava istraživanje, a sastoji se od kristalizacije (14-18 godine, kristaliziraju se prve, neprecizne i nerealistične ideje o radu), specifikacije (18-21 godine, uspostavljanje potpunijih spoznaja o svijetu rada te odabir odgovarajućeg studija) i implementacije (21-24 godine, ostvarenje namjera i početak rada).

S obzirom da je ponajviše važna intrinzična motivacija, različiti autori, Turner i Lapan, 2003; Vuolo, Mortimer i Staff, 2014; Babarović i Šverko, 2017, ističu da aktivnosti profesionalnog usmjeravanja, ako se provode u okviru obavezne nastave, imaju mogućnost djelovanja na sve učenike, a ne samo na one koji su visoko motivirani za razvoj i usmjerava nje svoje karijere. Navedeno je iznimno bitno, jer adolescenti lošijeg obrazovnog postignuća i lošijeg socioekonomskog statusa u pravilu postižu i lošije profesionalne ishode.

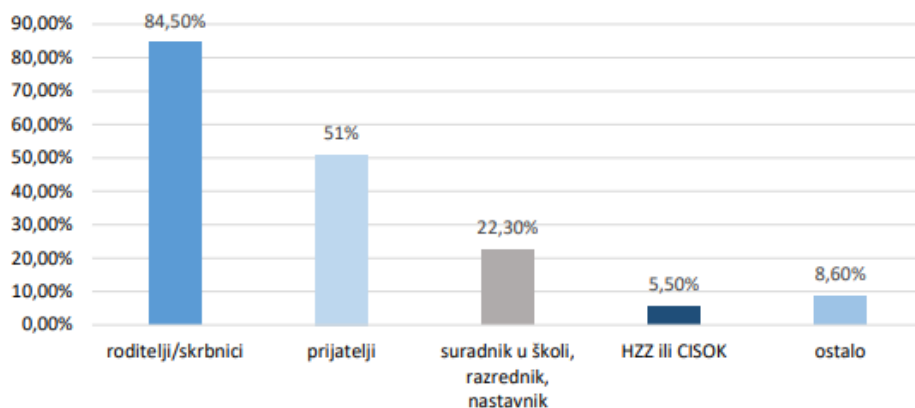
Kakvo je stvarno stanje u hrvatskim srednjim školama, najvjernije prikazuju rezultati ankete o profesionalnim namjerama srednjoškolskih učenika Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

Hrvatski zavod za zapošljavanje u elektronskom obliku proveo je anketu o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda osnovne i srednje škole tijekom školske godine 2021./2022., a cilj istraživanja je bio utvrditi strukturu profesionalnih namjera učenika. Analiza je provedena na uzorku od 4520 učenika završnih razreda srednje škole, a rezultati istraživanja pokazuju (slika 1.) da najveći broj učenika planira nastaviti obrazovanje po završetku srednje škole (58,6% pri čemu je 46,6% učenika donijelo odluku o visokoškolskom obrazovnom programu koji bi željeli upisati). Najčešće naveden studiji visokoškolskog obrazovanja jesu ekonomija, medicina, elektrotehnika i računarstvo, strojarstvo i arhitektura.

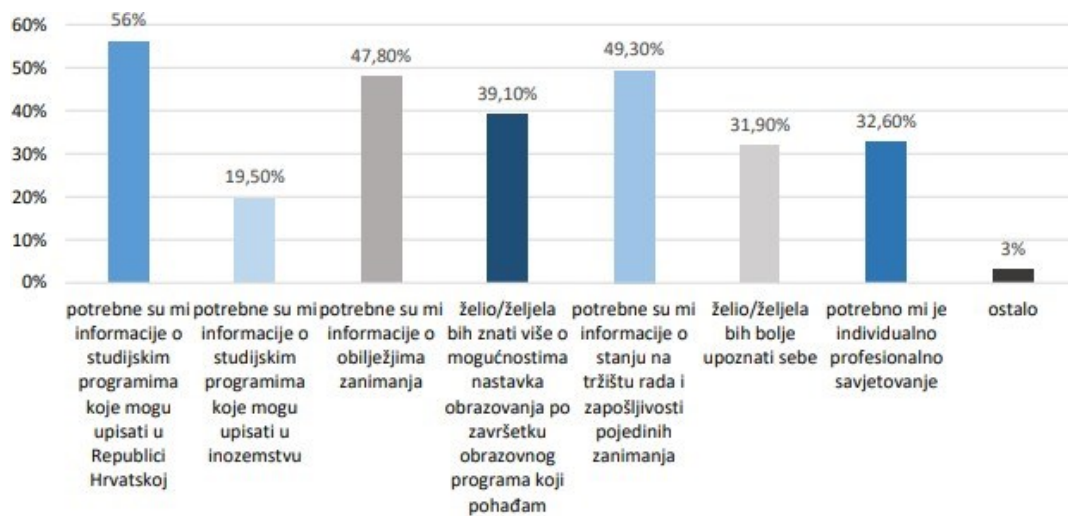
Slika 1. Grafički prikaz namjera učenika nakon završetka srednje škole, učenici završnih razreda srednje škole tijekom školske godine 2021./2022. (HZZ, 2023.)

Ovim su se istraživanjem ispitivali i izvori i kanali za prikupljanje informacija potrebnih za donošenje odluke o daljnjem obrazovanju/zapošljavanju (slika 2.), a rezultati su pokazali da većina učenika traži savjet prilikom donošenja odluke o daljnjem obrazovanju/zapošljavanju od svojih roditelja/skrbnika (84,5%), 51% učenika tražilo je savjet od prijatelja, a samo 22,3% učenika savjet zaposlenika škole (stručnog suradnika, razrednika, nastavnika). Zabrinjavajući je podatak što je najmanje učenika (5,5%) posjetilo savjetnika u HZZ-u ili CISOK centrima. Odgovor „ostalo” odabralo je 8,6% učenika gdje kao dodatan izvor informacija navode ostale članove obitelji, internet te osobe koje su završile ili su zaposlene na institucijama visokoškolskog obrazovanja od interesa.

Slika 2. Prikaz izvora za prikupljanje informacija prilikom donošenja odluke u uzorku učenika završnih razreda srednje škole (HZZ, 2023.)

Sljedeći su rezultati (slika 3.) također pokazatelji prostora poboljšanja pedagoškog djelovanja u kontekstu profesionalnog informiranja i usmjeravanja. Naime, 56% učenika navodi da su im potrebne dodatne informacije o stanju na tržištu rada i zapošljivosti pojedinih zanimanja, odnosno informacije o studijskim programima koje mogu upisati u Republici Hrvatskoj. Nadalje, 47,8% učenika željelo bi saznati informacije o obilježjima zanimanja, 32,6% učenika navodi da im je potrebno individualno profesionalno savjetovanje kako bi odabrali zanimanje koje najbolje odgovara njihovim osobinama, interesima i sposobnostima a 31,9% učenika iskazalo je zanimanje za upoznavanje sebe kroz radionice ili online alate.

Slika 3. Prikaz oblika potrebne dodatne pomoći u uzorku učenika završnih razreda srednje škole (HZZ, 2023.)

3.2. Kompetencije pedagoga za profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika

Prema Europskom kvalifikacijskom okviru, kompetencija je sposobnost uporabe znanja, vještina i osobnih, socijalnih i metodoloških sposobnosti u studiju, radu ili u osobnom i profesionalnom razvoju. Sklop znanja, vještina, vrijednosti, navika i stavova koji su potrebni svim pojedincima za njihovu osobnu realizaciju i razvoj i koji podrazumijeva uključivanje u društvo i zapošljavanje (Tertsunen, 2004). Drugim riječima, sjedinjavanjem znanja, vještina i stavova, uz samostalnost i odgovornost razvijaju se kompetencije. Vidović (2009) navodi osnovnu podjelu kompetencija na generičke ili opće (prenosive u različita područja djelovanja) i područno - specifične/profesionalne (svojevrsne određenoj disciplini ili struci). Zbog konstantnih promjena u suvremenom svijetu koje direktno i indirektno utječu na suvremenu pedagošku praksu, u takvim uvjetima, uz sve snažnije dionike koji prodiru u sustav (...), jača pritisak na nastavnike i stručne suradnike koji u turbulentnim i otežanim uvjetima moraju ostvarivati dinamične ciljeve obrazovanja (Ledić i sur., 2013, 112). Stoga, stručni suradnici pedagozi suočavaju se s novim izazovima razvijajući nove kompetencije. Neke od kompetencija pedagoga koje su potrebne u savjetodavnom radu s učenicima, prema Jankoviću (1997) i Relji (2005), su emocionalna toplina, humanost i tolerancija, otvorenost i komunikativnost, iskrenost, razvijene komunikacijske vještine te prepoznavanje neverbalnih znakova, informiranost, tj. profesionalnost i široka kultura. Škola je odgojno – obrazovni čimbenik koji u profesionalnom razvoju učenika ima veliki utjecaj na način da potiče i osnažuje učenike na donošenje uspješnog profesionalnog odabira. Učitelji i pedagozi modeli i uzori su učenicima.

Upitnikom kojeg su provodili Fajdetić i Šnidarić (2014) na stručnim skupovima za stručne suradnike pedagoge te ravnatelje osnovnih i srednjih škola, u razdoblju od 2003. do 2005. godine, ispitivana su područja stručnosti koje podrazumijevaju kompetencije vezane za stručno znanje i vještine tržišta rada. Rezultati su pokazali prosječnu ocjenu više od polovine sudionika (otprilike 230 pedagoga i ravnatelja) na području potrebnih vještina i znanja za profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika.

Prethodno spomenute autorice su provele istraživanje o poželjnim kompetencijama stručnih suradnika pedagoga u neposrednom radu sa subjektima: učenicima, nastavnicima, roditeljima/odgajateljima i okruženjem. Upitnik u obliku dvodimenzionalnih tablica ispunjavalo je ukupno 405 stručnih suradnika pedagoga osnovnih i srednjih škola. Kompetencije koje su se istaknule unutar skupine „neposredni rad s učenicima”, a važne su za profesionalno usmjeravanje učenika, jesu: uvažavanje, kreativnost, prepoznavanje potreba

učenika i poticanje razvijanja istih, poznavanje pedagoških načela u radu s učenicima kao i razvojnih karakteristika učenika, poznavanje i primjena različitih oblika i metoda rada, podrška, komunikacijske vještine, motiviranje učenika, pedagoški optimizam i objektivnost.

Iste je godine proveden anketni upitnik kojim su se istraživali unutarnji kapaciteti obrazovnih ustanova za provedbu profesionalnog usmjeravanja: institucionalni kapaciteti, izvedbeni kapaciteti, materijalni kapaciteti i profesionalni kapaciteti savjetnika. Profesionalni kapaciteti usko su povezani s obrazovnim profilom i iskustvom stručnih suradnika u pružanju profesionalnog usmjeravanja u školskim ustanovama te njihovim potrebama za daljnjim stručnim usavršavanjem u profesionalnom usmjeravanju, a indikatori jesu: samoprocjena potreba savjetnika za stručnim usavršavanjem, samoprocjena vještina i znanja savjetnika za izvedbu profesionalnog usmjeravanja i obrazovni profil savjetnika. Sudjelovalo je 65 pedagoga srednjih škola. Najbolje ocjene sudionici dodjeljuju poznavanju nacionalnog obrazovnog sustava, svoje poznavanje aktualnih mogućnosti zapošljavanja, plaća i potreba na tržištu rada. Teorije profesionalnog razvoja procjenjuju zadovoljavajućim, a znatniji udio ispitanika procjenjuje iznimno lošim svoje poznavanje teorija razvoja profesionalnih aspiracija (15%) i informiranost o dostupnim IT alatima (19%). U procjeni vještina samo 19% ispitanika ocjenjuje s „odličan“ svoje vještine u pripremi nastavnih sadržaja ili predavanja vezanog za grupno profesionalno usmjeravanje, a najviše je ispitanika ocijenilo s „odličan“ svoje vještine u pružanju individualne potpore. Ispitanici su odgovorili da trebaju poboljšati svoje vještine služenja dijagnostičkim i IT alatima koje služe za profesionalno usmjeravanje (Gregurović i Lukić, 2014). Zabrinjavajući je podatak vezan za stručna usavršavanja pedagoga, znatno veći broj pedagoga osnovnih škola sudjeluje u stručnim usavršavanjima tematski vezanim za profesionalno usmjeravanje od pedagoga u srednjim školama.

Iz svega navedenog nameće se zaključak da je nužno kontinuirano unapređivanje odgojno-obrazovnog rada pedagoga jer tek usavršavanjem svojih kompetencija pedagog može pomoći učeniku pri usvajanju njegovih kompetencija. Školski pedagog koji kritički promišlja o sebi i o svom odgojno-obrazovnom radu, unapređuje svoj rad. Školski pedagog osim razvijenih osobnih kompetencija (komunikacijskih, socijalnih, emocionalnih) treba imati razvijene profesionalne kompetencije poput kompetencije za pravilno savjetovanje, poticanje samorefleksije i samoidentifikacije učenika, kompetencije prikupljanja i upravljanja informacija ma vezanih za daljnje obrazovanje i odabir zanimanja te kompetencije za procjenu i analizu potreba učenika. Naravno, metodičke i didaktičke kompetencije kako bi učenike motivirao i potaknuo na istraživanje. Dakle, kako navodi Staničić (2005), pedagog treba imati razvijene osobne,

razvojne, stručne, međuljudske i akcijske kompetencije, a potreba za korištenjem različitih metoda i tehnika rada prilikom profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika zahtijeva upravo tu raznolikost kompetencija.

3.3. Metode i tehnike profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika

Prilikom pružanja informacija i savjeta, pedagog se koristi različitim metodama, tehnikama i oblicima rada. Govoreći o profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika, najčešće se ističu grupni i individualni razgovor i usmena predavanja. Bognar (2001) metodu razgovora ističe kao posebno utjecajnu za socijalni i humanistički odgoj, odnosno za proces samoaktualizacije pojedinca u oblikovanju vlastitog i razumijevanju društvenog, sustava vrijednosti i normi. Naime, razgovor će biti uspješan samo ako je otvoren i razumijevajući, pri čemu se poštuje dostojanstvo i odgovornost osobe za vlastite postupke. Poljak (1988) za metodu razgovora navodi da se temelji na oblicima dijaloga između nastavnika i učenika ili učenika međusobno, a razlikuju se katehetski, razvojni, slobodni razgovor te diskusija i oluja ideja. Već spomenuto istraživanje (Gregurović i Lukić, 2014) je pokazalo da pedagozi u hrvatskim srednjim školama pretežno koriste razgovor kao metodu u individualnom profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika, a kao metodu grupnog profesionalnog informiranja i usmjeravanja najčešće odabiru tematska predavanja (obično na satu razredne nastave ili u obliku zasebnih roditeljskih sastanaka s temom odabira zanimanja/nastavka obrazovanja). Najčešće su spomenuta predavanja popraćena korištenjem digitalnog alata, prezentacije s različitim tekstovnim, slikovnim i audiovizualnim sadržajima pri čemu, prema Poljaku (1988), nastavnik metodom usmenog izlaganja objašavanja temeljne postavke profesionalnog razvoja, odabira zanimanja i teorija profesionalnog sazrijevanja osobe. Osim usmenog informiranja učenika, aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja mogu se provoditi i pisanim putem. Riječ je o profesionalnom informiranju i usmjeravanju pomoću tiskanih materijala, alata za procjenu i samoprocjenu, pisanih i likovnih radova te izložbi. Metoda se pisanja u kontekstu aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja odnosi na pismeno opisivanje i tumačenje, a obuhvaća tekstovne oblike poput eseja, osvrta, priča i pjesmama (Težak, 1996). Metoda crtanja, odnosno ilustrativnih radova služi za izražavanje sadržaja crtežom, a moguća je upotreba i već gotovih crteža (Poljak, 1988). Pri profesionalnom informiranju i usmjeravanju koriste se i metode aktivnog učenja, tj. obostrana komunikacija i interakcija, postavljanje pitanja i odgovora. Školski pedagozi za aktivnosti profesionalnog informiranja često pozovu predstavnike fakulteta ili gosta predavača, no kada je riječ o aktivnostima profesionalnog

usmjeravanja učenika, suradnja hrvatskih srednjih škola s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje je vrlo mala. Zaključno, metode i tehnike koje se ističu u aktivnostima profesionalnog informiranja jesu usmena izlaganja o fakultetima, dolazak predstavnika fakulteta, dolazak gosta, grupne diskusije, posjet organizacijama te sudjelovanje na izložbama zanimanja. U aktivnostima profesionalnog usmjeravanja ističu se metode i tehnike poput grupnog i individualnog savjetovanja, suradnja s centrima za profesionalno informiranje i savjetovanje, upitnici o vještinama i afinitetima, online alati samoprocjene te poticajne radionice temeljene na metodama usmenog izlaganja, razgovora i crtanja. Čudina - Obradović (1995) ističe metode interaktivnog i socijalnog učenja govoreći o pedagoškim radionicama koje potiču razvoj socijalnih kompetencija kod učenika. Pedagoške radionice utječu na postizanje pozitivnih promjena u socijalizacijskom procesu koji je poprimio pogrešan ili asimetričan tijek; stvaranje pozitivne slike o sebi; razvoj sigurnosti i prilagođenosti uvjetima života i rada u razrednom odjelu ili slično (Jurčić, 2012, 69). Nažalost, prema dobivenim podacima profesionalno je usmjeravanje kao tema najviše integrirano u sate razrednog odjela. Rijetko se navode primjeri iskustvenog učenja, projektnih aktivnosti ili organizacija izvannastavnih aktivnosti te uključivanje tema relevantnih za profesionalni razvoj učenika kao međupredmetnih tema u nastavu (Gregurović i Lukić, 2014.).

Babarović i Šverko (2017) proveli su istraživanje o percepcijama učenika o pruženim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja tijekom (osnovne i) srednje škole. Iz navedenih su rezultata iščitani sljedeći podaci. Učenici navode kako je 60% razrednika, psihologa i stručnih suradnika najčešće informiralo učenike o obrazovnim programima i svijetu rada te o internetskim stranicama za profesionalno usmjeravanje, 40 % razrednika, školskih psihologa i stručnih suradnika je organiziralo radionice za izbor zanimanja, primjenjivalo upitnike za izbor zanimanja te pozivalo učenike na individualno profesionalno savjetovanje, približno 60 % učenika je navelo da su ih posjetili predstavnici fakulteta te 35 % da su ih posjetili djelatnici Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Prema navodima učenika, sve aktivnosti profesionalnog usmjeravanja u školi odvijaju se dominantno u četvrtom razredu te donekle i u trećem razredu, dok su u prvom i drugom razredu iznimno rijetke. Učenici nadopunjuju školske aktivnosti vlastitim angažmanom, koji se u najvećoj mjeri očituje u samostalnom pretraživanju informacija o svijetu rada i obrazovanju, što čini gotovo 85 % učenika, te korištenju online alata za izbor zanimanja (približno 55 % učenika). Istraživanja u koju svrhu ljudi koriste Internet pokazuju da je među 10 najčešćih web aktivnosti, planiranje karijere i potraga za poslom zauzima treće mjesto (Šverko, 2000), stoga navedeni podatak da više od polovine učenika

koristi Internet kako bi se informiralo o budućem zanimanju nije neočekivan, ali je svakako zabrinjavajući s obzirom na nepročišćenost informacija na Internetu.

Petani i Iveljić (2020) navode rezultate ranije provedenog istraživanja na 22 školska pedagoga zaposlena u državnim gimnazijama u Republici Hrvatskoj koji pokazuju kako školski pedagozi procjenjuju informiranje (95,5%), individualni rad (86,4%) te radionice (81,8%) kao najznačajnije tehnike i metode rada koje utječu na profesionalnu orijentaciju učenika.

U ovom kontekstu programi u školama trebaju sadržavati i ostala područja rada na profesionalnom informiranju i savjetovanju (na primjer, konkretizaciji posjeta privrednim organizacijama, nazive filmova i dijafilmova, predviđene izložbe zanimanja) (Jurić, 2004, 352) te da bi se ostvario potpuniji odgojni utjecaj, učenicima, više nego do sada, treba omogućiti različite igre u kojima se pojavljuju profesionalne uloge. U igri upoznaju rad, a promjena stanja i uloga upotpunjuje predodžbe o pojedinim zanimanjima (Jurić, 2004, 358). Shodno navedenom, u ovom će radu naglasak biti stavljen na vizualne metode i tehnike kao inovativni, motivirajući i učinkovitiji način profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika.

4. VIZUALNOST U ODGOJNO-OBRAZOVNOM RADU S UČENICIMA

Zbog složenosti svakodnevnoga života vizualna je pismenost sve važnija vrsta pismenosti. Vizualna pismenost odnosi se na grupu vizualnih kompetencija koje ljudsko biće može razviti gledanjem i istovremenom integracijom drugih osjetila. Razvijanje tih kompetencija predstavlja temelj za učenje (Avgerinou i Ericson 1997, prema Francesky i Debes 1972). Važnost razvoja vizualne pismenosti vidljiva je u odgojnim ciljevima likovnog odgoja i obrazovanja, a oni obuhvaćaju širok raspon – od poticanja psihomotoričnog razvitka, preko motivacije, mašte, intelektualnog razvitka do estetičke osjetljivosti i njezina emocijskog korelata (Grgurić i Jakubin, 1996, 13). Ujedno, vizualna pismenost omogućuje učenicima razvoj vizualnog opažanja i razmišljanja, vizualnog stvaranja i vizualnog učenja što omogućava doživljaj i spoznaju svijeta (Tanay 2001; Turković, 2001). Povijesni razvitak vizualnog odgoja i obrazovanja seže u daleki Rim i Aristotelovu teoriju o umjetnosti. Umjetnost je filozofija, a radost izazova proizlazi iz prepoznavanja i doživljavanja. Od slikarstva, preko kiparstva do industrijske revolucije i razvoja tehnologije. Razvojem industrijske proizvodnje te konkurencije na tržištu javlja se potreba za proizvodima oblikovanim po likovno-estetičkim kriterijima (Grgurić i Jakubin, 1996, 17). No, dvadeseto je stoljeće ipak pokrenulo promišljanje o potrebi djece da se slobodno izražavaju bez nametnutih pravila, a dvadeset i prvo stoljeće realiziralo je spomenutu težnju. Prema Babić (2014) dijete je aktivno biće koje samostalno konstruira svoj život, konkretnije Prout i James (1997, prema Babić 2014) navode da se djeca moraju vidjeti kao aktivni u konstruiranju i određivanju vlastitih društvenih života, života drugih oko njih i društva u kojem žive. Vodeći se takvim promišljanjem, vizualne tehnike u nastavi zauzimaju važno mjesto prilikom provođenja odgojnih i obrazovnih aktivnosti koje potiču osnaživanje samostalnosti, samorefleksije i samoregulacija učenika.

4.1. Vizualne metode i tehnike i njihova važnost

Prema komunikacijsko – informacijskom kriteriju pojam vizualnih metoda se odnosi na metodu demonstracije, metodu crtanja i metodu ilustrativnih radova (Poljak, 1989). One se temelje se na vizualnim izvorima informacijama koji mogu biti izravni ili vizualni mediji. Odnosno, kod primjene ove metode koriste se izvorno vizualni izvori kao što su demonstracija nekog predmeta, pojava i procesa radnji te neizravni izvori uz pomoć medija kao što su film, fotografije, crteži (Cindrić i sur., 2010). Vizualne su informacije predstavljene u različitim formatima, kao što su slike, dijagrami toka, dijagrami, video, simulacije, grafikoni, crtići, bojanke, dijaprojeksije/Powerpoint palube, poster, filmovi, igrice i flash kartice (Rodger i sur., 2009).

Francuski profesor filozofije Georges Henri Luquet 1927. godine objavljuje *Le Dessin Infantin (Dječji crtež)*, djelo koje pokreće promišljanje o dječjem crtežu kao osnovi likovnog stvaralaštva kod djece, medij koji daje odraz unutarnjeg stanja djeteta. Crtež je prvi jezik kojim se pojedinac služio, način izražavanja koji je stariji od pisane riječi (Škrbina, 2013, 109). Ista autorica navodi da je crtež važan način kojim pojedinac može izraziti sebe te kao takav može pružiti informacije o razvoju, emocionalnom i kognitivnom funkcioniranju, skrivenim i potisnutim traumama, prenositi i dvosmislene ili kontradiktorne osjećaje i percepcije. Crtež kao tehnika najčešće se koristi u radu s učenicima nižih razreda, no radovi adolescenata često odišu određenom atmosferom i doimaju se kao vrlo osoban izražaj (Škrbina, 2013, 85), stoga crtež u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja srednjoškolskih učenika može biti od velikog značaja.

Nadalje, kako se svijet razvija, recipročno toj promjeni mijenjaju se i oblici vizualnih tehnika u odgojno – obrazovnom radu. Tako Matasić i Dujmić (2012) govore o multimedijским tehnologijama koje omogućavaju da vizualni sadržaji budu u obliku teksta, crteža, slika, grafičkih prikaza, a najviše korišteni u suvremenom odgojno – obrazovnom radu su upravo multimedijalni sadržaji koji kombiniraju tekst, sliku, zvuk, animaciju i videozapise. Prema Rodek (2007) novi mediji pokazali su se učinkovitima za kognitivnih vještina s obzirom na ostvarivanje ciljeva učenja i nastave. Digitalni se nastavni sadržaji u današnje vrijeme koriste gotovo svakodnevno. Riječ je o digitalnim materijalima koji su ciljano izrađeni za učenike i proces odgoja i obrazovanja, a služe tehničkom i didaktičkom poboljšanju nastave. 2006. godine Europski parlament i Vijeće Europe donijeli su *Preporuku o kompetencijama za cjeloživotno učenje* u kojoj navode osam ključnih kompetencija, među kojima je i digitalna kompetencija. Digitalni alati podržavaju izradu i upotrebu različitih multimedijских sadržaja te omogućavaju interakciju između korisnika i sadržaja. Na takav se način potiče aktivno učenje učenika, njihovo istraživanje, promišljanje i razvijanje kritičkog mišljenja, poticanje timskog rada i kreativnosti. Vizualne su metode konkretne, nisu apstraktne, Mayer i Moreno (2007) te Chandler i Sweller (1991) navode da se bolje učenje postiže kombinacijom riječi i slika, tj. takav pristup pozitivno utječu na kvantitetu, kvalitetu i trajnost znanja i razvitak učeničkih sposobnosti. Od posebnog se značaja ističu likovne aktivnosti. Naime, psihologija likovnosti, kako navodi Šarančić (2014), ističe da se upravo takvim aktivnostima mogu zadovoljiti brojne psihološke potrebe, točnije potrebe za postizanjem uspjeha, samopotvrđivanjem, slobodom, razumijevanjem, objašnjavanjem, ali i fiziološke potrebe, koje se odnose na poboljšanje živčanog i imunološkog

sustava ublažavanjem depresije, psihoze, nervoze i napetosti. Kao dobrotvorni likovni izražavanja, autori također navode poticanje koncentracije u dužim vremenskim intervalima, postizanje osjećaja *flowa* te pozitivnu potvrdu o vlastitom postignuću. Psihologinja Csikszentmihalyi (2006) objašnjava pojam *zanesenosti* ili *flowa* kao osjećaj ocharavajuće obuzetosti, odnosno osjećaj ugođe koji je nastao kao rezultat duboke uključenosti u aktivnost, pri čemu nestaju frustracije iz svakodnevnog života i mijenja se pojam o protjecanju vremena. Posebno se ističe izgradnja pozitivne slike o sebi likovnim izražavanjem. Pozitivna se pak slika o sebi odnosi na činjenicu da se kroz likovni rad dobiva pozitivna potvrda o vlastitom postignuću. Rijavec (1997) smatra kako je za stvaranje pozitivnog mišljenja o sebi potrebno prvotno uočavanje svojih vrijednosti. Osim toga, Evans (2009), Prins (2008) i Radovančević (2001) ističu da pozitivne povratne informacije o likovnom stvaralačkom radu pozitivno djeluju na razvoj samopoštovanja, a reakcije na likovni ostvaraj najčešće i jesu isključivo pozitivne te vrlo rijetko obuhvaćaju bilo kakve kritike. Korištenjem navedenih tehnika i metoda u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika, učenici osvješćuju nesvjesno, otkrivaju nove sposobnosti, upoznaju sebe, svoje osobine i kvalitete što će im olakšati donošenje odluke o daljnjem obrazovanju ili konkuriranju na tržištu rada.

S obzirom na to da su obrazovne ustanove jedno su od glavnih okruženja u kojima se pružaju usluge profesionalnog usmjeravanja i mjesta na kojima se mladi ljudi prvi puta susreću s formalnim usmjeravanjem o nastavku obrazovanja i/ili prelasku na tržište rada, same aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja trebale bi biti visoko kvalitetne. Spoznaja da više od 83% činjenica čovjek prima vidom sredstva (Jelavić, 1996) samo potvrđuje važnost implementiranja vizualnih tehnika i metoda u aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanje. Radionice koje se nalaze u nastavku a koje čine središnji dio ovog diplomskog rada, sadrže različite vizualne tehnike i metode kojima se obrađuje područje savjetodavnog rada pedagoga s učenicima, konkretnije profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika srednjih škola.

4.2. Pregled dosadašnjih istraživanja o korištenim vizualnim metodama i tehnikama u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika

Ledić, Staničić i Turk (2013) navode kako pedagog kod provođenja profesionalnog usmjeravanja i informiranja učenika koristi metode upoznavanja učitelja/nastavnika s poslovima profesionalne orijentacije, tj. usmjeravanja i informiranja, upoznavanja individualnih karakteristika učenika, održava predavanja za učenike i roditelje iz područja profesionalnog usmjeravanja, organizira izložbe o zanimanjima, predstavlja ustanove za nastavak obrazovanja, upoznaje učenike s gospodarskim subjektima, pruža savjete i pomoć razrednicima u radu na profesionalnoj orijentaciji, provodi savjetodavne razgovore s učenicima s posebnim potrebama, provodi ispitivanja u svrhu profesionalne orijentacije i uspostavlja i vodi svu potrebnu dokumentaciju o radu na profesionalnom usmjeravanju i informiranju. Kao što je već spomenuto u hrvatskim se srednjim školama najčešće provodi grupni i individualni savjetodavni razgovor te usmena predavanja, odnosno izlaganja i predstavljanja fakulteta. Nažalost, rijetko se provode aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja temeljenih na iskustvenom učenju učenika poput posjeta organizacijama, izložbama zanimanja, provođenje grupnih diskusija o profesionalnom razvoju te interaktivne radionice. Kao što je već spomenuto, Babarović i Šverko (2017) proveli su istraživanje o percepcijama učenika o pruženim aktivnostima profesionalnog usmjeravanja tijekom (osnovne i) srednje škole. Iz navedenih su rezultata iščitani sljedeći podaci vezani za upotrebu vizualnih tehnika u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja. Učenici navode kako je preko 60 % razrednika, psihologa i stručnih suradnika najčešće informiralo učenike o obrazovnim programima i svijetu rada te o internetskim stranicama za profesionalno usmjeravanje na način usmenog izlaganja pomoću računala, a 40 % razrednika, školskih psihologa i stručnih suradnika je organiziralo radionice za izbor zanimanja te primjenjivalo upitnike za izbor zanimanja. 2020. godine Petani i Iveljić su proveli istraživanje kojim su između ostalog ispitivači načine provođenja profesionalne orijentacije u osnovnim i srednjim školama. Kao rezultati istaknula su se usmena predavanja uz računalo kao pomagalo i radionice. Ujedno, uz brošure učenicima je dostupan i računalni alat *Moj izbor*: upitnik interesa i kompetencija.

Govoreći o važnosti upotrebe vizualnih tehnika i metoda u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja, Mignot (2000) napisao je članak kojim sugerira da vizualne metode i tehnike mogu pružiti profesionalnim edukatorima i njihovim „klijentima” sredstva za uključivanje „sebe” u procese učenja karijere i planiranje. Naime, autor govori kako fotografija, crtež i slika mogu pomoći sudionicima (učenicima) da razviju svoje sposobnosti za učenje o

karijeri. Fotografija može pomoći sudionicima da se uključe u aktivnosti „osjećaja“ - da prikupe i sastave materijal za karijeru na način da naprave fotografski album svojih životnih aspekata koji su im važni u karijernom smislu. Moguće je zadati kreiranje idealnih i manje idealnih scenarija karijere, a aktivnosti „osjećanja“ i „prosijavanja“ zatim se održavaju kroz narativne izvještaje. Sudionicima (učenicima) se može pomoći da ispričaju svoj fotografski zapis na više načina, a svaki počinje opisom određene fotografije ili grupe fotografija na način da se opis uvijek provodi s obzirom na kontekst. Usredotočenost je na simbolima na fotografiji i smislu koje učenik veže uz njih na semantičkoj razini. Slijedi rekonstruiranje fotografskog teksta kako bi se učenik prilagodio novom razumijevanju sebe u kontekstu karijere. Drugim riječima, učenici tumačeći i analizirajući fotografije, otkrivaju metafore za vlastiti karijerni uspjeh i neuspjeh. Autor govoreći o ovoj vizualnoj tehnici spominje tehniku *montaže* koja pomaže učenicima da manipuliraju svojim fotografijama; postavljanje u linearni niz kako bi se označio prolazak vremena ili potraga za ciljevima, postavljanje u grupu kako bi se označio odnos ili pak razdvajanje kako bi se naglasila razlika i kontrast. Unutar ovog narativnog prostora sudionik može pregledati prošlost (na primjer moja dosadašnja karijera) ili razmotriti budućnost (na primjer moje težnje za sljedećih pet godina) (Mignot, 2000, 13). Autor nudi mogućnost i dodavanja ili uklanjanja simbola na vodeću metaforu čime se potiče razvoj kritičkog promišljanja: *Priča li fotografija drugu priču? Na koji način promjena utječe na prošlost ili budućnost?* Kao drugu vizualnu tehniku u profesionalnom usmjeravanju, autor navodi tehniku murala. Riječ je o stvaranju zidnog murala ili prikaza fotografija, pri čemu se mogu koristiti tehnike kolaža, crtanja ili slikanja. Izradom murala mogu se izraziti i podijeliti iskustva i perspektive drugih unutar i izvan grupe, a teme koje je moguće obraditi ovom tehnikom jesu vrijednost daljnjeg obrazovanja, karijere prijatelja i rođaka, honorarni poslovi (Mignot, 2000, 15). Naposljetku, autor ističe važnost naknadnog gledanja fotografskog zapisa, tj. naknadno proučavanje istog fotografskog zapisa s ciljem uočavanja razlike i promjene u vlastitom promišljanju i tumačenju iste fotografije.

Vrlo je važno istaknuti da gotovo da i nema hrvatskih istraživanja vezanih za vizualne metode i tehnike u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja i informiranja. Iz tog razloga, ovim će se diplomskim radom istražiti korisnost i učinkovitost korištenja vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja sa svrhom unapređenja pedagoške prakse.

5. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Cilj je istraživanja ispitati koje vizualne metode i tehnike, na koji način i u kojoj mjeri pedagozi u srednjim školama koriste prilikom informiranja i usmjeravanja učenika o daljnjem obrazovanju nakon završetka srednjoškolskog obrazovanja te utvrditi važnost i učinkovitost njihova korištenja. Istraživanjem će se utvrditi neke od specifičnosti rada pedagoga na spomenutom području djelovanja, poput prevladavajućih oblika i načina provođenja te će se ispitati kako korištenje vizualnih metoda i tehnika može pospješiti učenikovu unutarnju motivaciju, autorefleksiju i rezultirati samopotvrđivanjem u vidu profesionalnog razvoja osobe.

Na izbor problema istraživanja utjecala je aktualnost problema, tj. nedvojbeno je da društveno-tehnološki napredak utječe na cjeloviti sustav odgoja i obrazovanja, pa tako i na metode i tehnike koje pedagozi koriste u profesionalnom usmjeravanju i informiranju učenika. Brzi tehnološki razvoj zahtijeva prilagođavanje pedagoga novim zahtjevima vremena, razvijanje vlastitih novih kompetencija, ali i razvijanje onih kompetencija kod učenika koje će ih učiniti najkompetentnijima za tržište rada uz istovremeni razvoj osobnih interesa. Složenost je suvremenog svijeta sve veća, medija i modova komunikacije je sve više, stoga je potreba za vizualnom pismenošću, pa i multimodalnom pismenošću sve veća.

Zadaci istraživanja koji proizlaze iz predmeta i cilja jesu:

1. Utvrditi prevladavajući oblik i način provođenja profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika.
2. Ispitati stavove pedagoga o korištenju vizualnih metoda i tehnika u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika.
3. Utvrditi učestalost korištenja vizualnih metoda i tehnika u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika.
4. Ispitati stavove učenika o učinkovitosti vizualnih metoda i tehnika u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika.

5.2. Sudionici istraživanja

Prvi dio istraživanja, anketni upitnik proveden je na ciljanom uzorku ispitanika koji je formiran od 23 pedagoga srednjih škola na području Osječko-baranjske županije od kojih je sedmero pedagoga u gimnaziji, petnaestero pedagoga u strukovnoj srednjoj školi i dva pedagoga u umjetničkoj školi. Anketni je upitnik pedagozima poslan na službene e-mail adrese.

Drugi dio istraživanja, pedagoške radionice provedene su na uzorku od 26 učenika. Riječ je o učenicima 3.b razreda III. Gimnazije Osijek. Izabrani su učenici trećeg razreda s ciljem poticanja ranijeg provođenja profesionalnog informiranja i usmjeravanja.

5.3. Postupak i instrument istraživanja

Za prikupljanje podataka o strukturi pedagoškog djelovanja na području profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika te za ispitivanje o učestalosti i učinkovitosti korištenja vizualnih metoda i tehnika u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika provedeno je anketiranje. Kao instrument prikupljanja podataka za potrebe istraživanja sastavljen je anketni upitnik (Prilog 1.). Anketni se upitnik sastoji od dva dijela, prvi dio usmjeren je na prikupljanje općih informacija o djelovanju stručnih suradnika pedagoga na području rada profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika, a sastoji se od 11 pitanja. Drugi dio upitnika vezan je za korištenje vizualnih metoda i tehnika u spomenutom području rada, a sastoji se od 9 pitanja.

Za prikupljanje podataka o korisnosti upotrebe vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja kreirane su pedagoške radionice. Za ostvarivanje postavljenih ciljeva predviđena je provedba različitih aktivnosti kroz dvije pedagoške radionice. Svaka je radionica trajala 90 minuta. Prva je radionica održana 22. svibnja 2023. godine u 3.b razredu III. Gimnazije u Osijeku, a druga je radionica održana 9. lipnja 2023. u istom razredu.

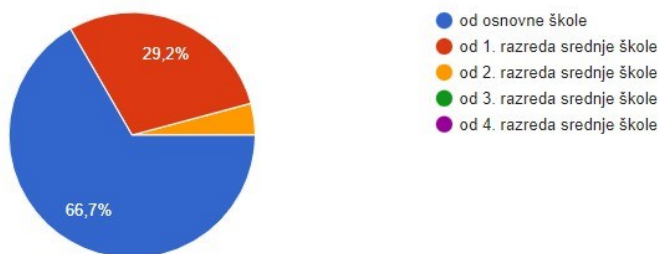
6. REZULTATI ISTRAŽIVANJA I RASPRAVA

Anketnim se upitnikom ispitivala struktura pedagoškog djelovanja vezana za područje profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika te učestalost i učinkovitost korištenja vizualnih metoda i tehnika u navedenom području. Anketnim je upitnikom utvrđeno da svi ispitanici (23 pedagoga) provode aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika. Šest pedagoga (26,1%) u svom godišnjem planu i programu rada pedagoga, za profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika planira 15 sati, tri pedagoga (13%) 10 sati, tri pedagoga (13%) 30 sati, četiri pedagoga (17,3%) 40 sati, četiri pedagoga (17,3%) 70 sati, jedan pedagog (4,3%) 4 sata, jedan pedagog (4,3%) 5 sati i jedan pedagog (4,3%) 100 sati. Pri ispitivanju u kojem razredu provode navedene aktivnosti, osmero pedagoga (34,8%) provodi u 3. razredu, a 21 pedagog (91,3 %) u 4. razredu srednje škole. Ni jedan pedagog nije odgovorio da aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja provodi u 1. ili 2. razredu srednje škole. Kontradiktornost koja postoji u razmišljanju i djelovanju pedagoga vidljiva je pri usporedbi prethodno navedenih odgovora s odgovorima posljednjeg pitanja prvoga dijela anketnoga upitnika. Vidljivo iz grafikona (slika 4.), 16 pedagoga (66,7%) smatra da aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja treba provoditi od osnovne škole, 7 pedagoga (29,2%) smatra da ih je potrebno provoditi od prvog razreda srednje škole, a samo jedan pedagog (4,2%) smatra da ih je potrebno provoditi od 2. razreda srednje škole. Prema navedenom, rezultati ovog istraživanja potkrepljuju rezultate istraživanja Šporčić Škrobolja (2019), pedagogi su suglasni da aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja u školi treba provoditi znatno prije nego što učenik treba donijeti profesionalnu odluku o daljnjem nastavku školovanja i izboru karijere, no u praksi pedagogi i dalje aktivnosti vezane za profesionalni razvoj učenika ponajviše provode u završnim razredima srednje škole.

Smatram da se profesionalno informiranje i usmjeravanje treba provoditi:

 Kopiraj

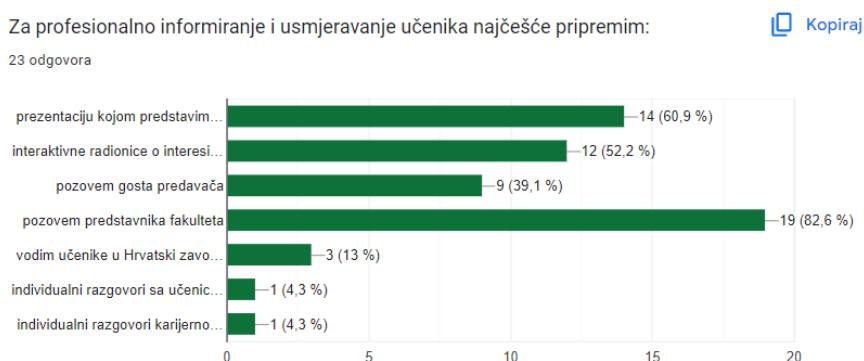
23 odgovora

Slika 4. Mišljenja pedagoga o početku provođenja aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja u srednjoj školi

Prilikom ispitivanja učestalosti provođenja aktivnosti, više od polovice pedagoga, točnije 12 pedagoga (52,2, %) je odgovorilo da aktivnosti provodi na godišnjoj razini, 10 pedagoga (43,5%) aktivnosti provodi na razini polugodišta, a ostatak pedagoga aktivnosti provodi na mjesečnoj razini. Ispitivajući oblik provođenja aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i informiranja, tek dva pedagoga (8,7%) je odgovorilo da najčešće koristi individualni rad, 10 pedagoga (43,5%) se odlučilo za samo grupni rad, a 11 pedagoga (47,8%) je odgovorilo da podjednako koristi individualni i grupni rad. Češća upotreba grupnog nad individualnim radom je razumljiva s obzirom na to da, prema Šporčić Škrobonja (2019), 54,5% školskih pedagoga procjenjuje važnost grupnog savjetovanja kao najznačajnije metode.

Nadalje, vidljivo iz grafikona (slika 5.) kao vodeća aktivnost profesionalnog usmjeravanja i informiranja prevladava organiziranje dolaska predstavnika fakulteta u školu (82,6%). Navedeni su rezultati u suglasju s istraživanjem kojeg su proveli Babarović i Šverko (2017), u kojem je 60% učenika navelo da su ih posjetili predstavnici fakulteta. Na drugom mjestu je usmeno izlaganje, tj. predavanje u obliku prezentacije o fakultetima (60,9%), slijedi interaktivne radionice o interesima učenika (52,2%), dolazak gosta predavača (39,1%), odlazak u Hrvatski zavod za zapošljavanje (13%) i individualni razgovor s ciljem podrške pri izboru oko fakulteta (4,3%). S obzirom na rezultate istraživanja kojeg su proveli Petani i Iveljić (2020), u kojem su pedagozi iznijeli mišljenje da su interaktivne radionice (81,8%) najznačajnije tehnike i metoderada koje utječu na profesionalnu orijentaciju (informiranje i usmjeravanje) učenika, očekivano je bilo da će većina pedagoga, a ne samo nešto više od polovice pedagoga, staviti među vodećim aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja interaktivne pedagoške radionice. Podatak da samo 13% pedagoga učenike vodi u Hrvatski zavod za zapošljavanje je zabrinjavajući, ali očekivan s obzirom na rezultate ankete prema kojima je samo 5,5% učenika posjetilo savjetnika u HZZ-u ili CISOK centrima (HZZ, 2023).

Slika 5. Najčešće aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja

Prema Perry i Van Zandt (1999) i Perin (2012) postoje osobni i društveni čimbenici koji utječu na odabir profesionalnog zanimanja pojedinca. Na sljedeće pitanje: *U profesionalnom informiranju i usmjeravanju kod učenika se trudim osvijestiti važnost sljedećih osobnih determinanti izbora zanimanja (vrijednosti, temperament i karakter, interesi i afiniteti, sposobnosti)*, 18 (78,3%) pedagoga je odgovorilo da se trudi osvijestiti vrijednosti, 20 (87%) temperament i karakter, 22 (96%) interese i afinitete i 22 (96%) učenikove sposobnosti. Navedeni rezultati idu u prilog tvrdnjama Jelavića (1996) i Jurića (2004) koji navode da je za profesionalni razvoj učenika jednako važno poznavanje učenikovih interesa, potreba i sposobnosti kao i poznavanje temperamenta i karaktera učenika. Ispitujući mišljenja pedagoga o društvenim čimbenicima profesionalnog izbora, 78,3% ispitanika je odgovorilo da se u spomenutim aktivnostima trude osvijestiti postojanje društvenih determinanti izbora zanimanja poput potražnje na tržištu rada. Prema Bogdanović (2009) i Perin (2012) mogućnost obrazovanja, ali i aktualno stanje razvijenosti zemlje i gospodarstva, tj. mogućnost zapošljavanja, uz obitelj i školu glavni je vanjski čimbenik koji utječe na donošenje odluke o profesionalnom razvoju pojedinca. Nadalje, iako su brojni autori, između kojih i Stanford (2003) i Jung i Kim (2008), utvrdili da primjena teorija višestrukih inteligencija u odgojno – obrazovnom radu s učenicima rezultira brojnim prednostima, poput osvješćivanja individualnih razlika i razvoja samopouzdanja zbog izjednačavanja mogućnosti postizanja uspjeha, nažalost, na sljedeće pitanje svi su ispitanici odgovorili da ne koriste testove višestrukih inteligencija u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja. Teorija višestrukih inteligencija omogućava pedagozima bolje razumijevanje učenika, stoga vidljivo iz izloženih rezultata, upoznavanje pedagoga s teorijom višestrukih inteligencija i poticanje pedagoga na primjenu spomenute teorije ostaje kao prostor za poboljšanje pedagoške prakse.

Drugi je dio anketnog upitnika bio usmjeren na učestalost i korisnost korištenja vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja. Istraživanjem Šporčić Škrobolja (2019) utvrđeno je da pedagozi prilikom oblikovanja aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja uočavaju veliku važnost nad odabirom metoda, tehnika i oblika rada kojima utječu na oblikovanje učeničkih stavova o profesionalnom usmjeravanju, no rezultati ovoga istraživanja pokazuju da većina pedagoga (56,52%) tek ponekad koristi vizualne metode i tehnike, a 43,48% pedagoga često i uvijek. Dobiveni rezultati u skladu su s rezultatima istraživanja Gregurović i Lukić (2014) kojim se pokazalo da pedagozi u hrvatskim srednjim školama pretežno koriste razgovor kao metodu u individualnom profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika, a kao metodu grupnog profesionalnog informiranja i usmjeravanja najčešće odabiru tematska predavanja uz pratnju vizualnih prezentacija na računalu.

Pedagozi su odgovorili da ponajviše (62,5%) koriste vizualne metode i tehnike u grupnom radu, a na pitanje koje vizualne metode i tehnike koriste u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika, najviše odgovora imaju digitalni alati i aplikacije (73,9%), u podjednakoj su upotrebi konceptualne tablice i fotografije (47,8%), dijagrami i grozdovi (39,1%), slagalice (26,1%) te kreativne i asocijativne igre (17,4%). Prevladavanje upotrebe digitalnih tehnologija je u skladu s razvojem suvremenog svijeta. Digitalni se sadržaji o u odgojno-obrazovnom radu koriste svakodnevno budući da, prema Semenov (2005), potiču učeničku aktivnost i istraživanje omogućavajući stvaranje multimedijalnih sadržaja koji mogu biti u obliku teksta, grafike, animacije, videa i zvuka.

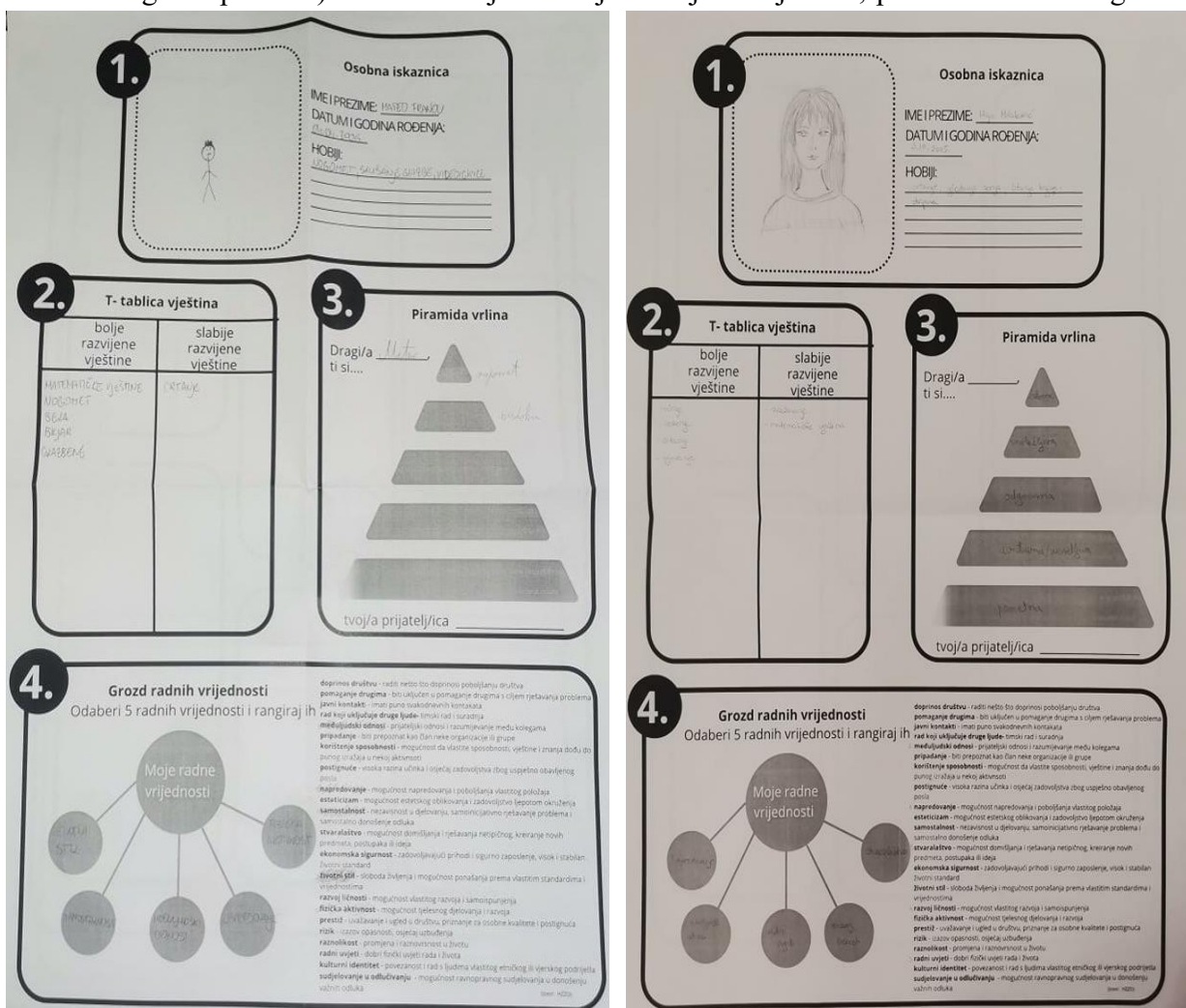
Zabrinjavajući je podatak da nitko od pedagoga ne koristi crtačke i slikarske tehnike niti demonstraciju predmeta u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja, iako brojni teoretičari psihologije likovnosti, među kojima i Škrbina (2013) ističe broje pozitivne pogodnosti korištenja crtačkih tehnika i za učenike i za učitelje. Crtačka tehnika kao tip vizualne tehnike korištena je u sklopu aktivnosti predloženih pedagoških radionica, a rezultati aktivnosti analizirani su u nastavku.

Sljedeća su pitanja vezana za ispitivanje mišljenja pedagoga o korisnosti korištenja vizualnih metoda i tehnika. Naime, 21 (91,3%) pedagog smatra da upotreba vizualnih metoda i tehnika potiče kod učenika razvoj mašte i ideja, 18 (78,26%) pedagoga smatra da potiče razvoj kreativnosti i stvaralaštvo, 18 (78,26%) pedagoga smatra da potiče uvježbavanje donošenja višestrukih rješenja te svi pedagozi smatraju da se takvim metodama i tehnikama objedinjuje estetski, etički i tehnološki aspekt. Nadalje, 82,6% ispitanika smatra da se likovnim izražavanjem učenik može upoznati s vlastitim interesima, 78,3% smatra da takve metode u kontekstu profesionalnog razvoja mogu rezultirati samopotvrđivanjem učenika te 69,6% smatra da korištenje navedenih metoda i tehnika može rezultirati povećanjem unutarnje motivacije učenika. Navedeni su rezultati u suglasju s tumačenjem psihologije likovnosti, prema Šarančić (2014), vizualnim se tehnikama i metodama uistinu postiže samopotvrđivanje, otkrivanje nesvjesnoga i novih sposobnosti što rezultira upoznavanjem sebe.

Posljednje, 71,5% ispitanika (15 pedagoga) se slaže s tvrdnjom da priprema vizualnih metoda i tehnika zahtijeva veću angažiranost pedagoga i podrazumijeva razvijanje novih kompetencija te 82,6% ispitanika (19 pedagoga) zainteresirano je za provedbu pedagoških radionica koje se temelje na vizualnim metodama i tehnikama, a namijenjene su za profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika. Ovaj podatak, u kontekstu poboljšanja pedagoškog djelovanja na području profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika, govori da su pedagozi voljni i

željni više naučiti o vizualnim metodama i tehnikama, uložiti vlastiti trud razvijajući nove kompetencije te da su spremni primjenjivati različite vizualne metode i tehnike u radu s učenicima.

Za prikupljanje podataka o korisnosti upotrebe vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog informiranja i usmjeravanja iz perspektive učenika, kreirane su i provedene dvije pedagoške radionice profesionalnog usmjeravanja i informiranja. Priprema i tijek izvođenja radionica navedeni su u nastavku, a u prvoj radionici korištene su vizualne tehnike i metode poput radnih listova za Hipokratovu podjelu temperamenta (slikovni prikaz i povezanost temperamenta s određenom bojom), radni list (slika 6.) sa osobnom iskaznicom (crtanje simboličkog autoportreta) t-tablica bolje i slabije razvijenih vještina, piramida vrlina te grozd radnih vrijednosti

radnih vrijednosti.

Slika 6. Radni listovi učenika

Učenici su pozitivno reagirali na aktivnost određivanja vlastitog temperamenta vođeni Hipokratovom teorijom osobnosti i Hollandovom teorijom osobnosti i okoline. Grupirano je šestero sangvinika, četiri flegmatika, četrnaest melankolika i samo dva kolerika. Rješavajući u paru zadatak piramidu vrlina, učenici su razvijali pozitivnu sliku o sebi te potvrdili razmišljanje Rijaveca (1997) da je za stvaranje pozitivnog mišljenja o sebi potrebno uočavanje vlastitih vrijednosti i vještina. S obzirom na to da je većina učenika rješavajući t-tablicu vještina izjavila da im je teško navesti vlastite dobro razvijene vještine, potvrđeno je da je ponekad lakše uočiti i istaknuti tuđe vrline i vještine od vlastitih. Nadalje, učenici su rješavali test višestrukih inteligencija i igrali modeliranu igru *Activity*, igru pogađanja trenutno najtraženijih zanimanja pomoću crtanja, opsivanja i glume pojmova. Najviše učenika je imalo kao najrazvijeniju inteligenciju logičko-matematičku, a najmanje učenika je imalo kao najrazvijeniju prostorno vizualnu inteligenciju. Uslijedila je rasprava o društvenim čimbenicima odabira profesionalnog zanimanja pomoću slikovnog prikaza na kliznici te iznošenje mišljenja o potrebnim kompetencijama suvremenog svijeta rada pomoću digitalnog alata *Mentimeter* (slika 7.). Učenicima istaknuli devet najpotrebnijih vještina, a one jesu: kreativnost, komunikativnost, kritičko mišljenje, prilagodljivost i snalažljivost, razvijene socijalne kompetencije i timski rad te inteligencija i upornost. Navedene kompetencije u skladu su s preporukom Europskog parlamenta i savjeta (2018) o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje, a one jesu: kompetencija pismenosti, višejezičnosti, matematička kompetencija te kompetencija u prirodoslovlju, tehnologiji i inženjerstvu, digitalna kompetencija, osobna i socijalna kompetencija te kompetencija kako učiti, kompetencija građanstva, poduzetnička kompetencija i kompetencija kulturne svijesti i izražavanja.

Koje su kompetencije potrebne za suvremeni svijet rada?
44 answers

Slika 7. Promišljanja učenika o potrebnim kompetencijama za potrebe suvremenog svijeta rada

Prva je radionica završila evaluacijskom tablicom (slika 8.) s kategorijama: *što sam već znao/la, što sam novo naučio/la i što još želim znati?*. Većina je učenika u kategoriju *što su već znali*, napisali da su upoznati sa svojim vještinama, razvijenim sposobnostima, da im je lako nabrojati hobije i istaknuti vlastite interese. Manji je broj učenika napisao da ne zna istaknuti svoje vrline i vještine kao što ne zna ni nabrojati vrline svoga prijatelja iz klupe, što govori da i dalje postoji potreba za jačanjem pozitivne slike o sebi. U kategoriju *što su novo naučili*, učenici su pisali da su osvijestili utjecaj vanjskih, društvenih čimbenika (poput tržišta rada), ali i unutarnjih, osobnih čimbenika (poput temperamenta i inteligencije) na izbor profesionalnog zanimanja. U kategoriju *što još žele znati*, učenici su napisali da ih zanimaju informacije o daljnjem visokoškolskom obrazovanju, na čemu se upravo temelji druga radionica kojom se zaokružuje cjelina profesionalnog usmjeravanja i informiranja učenika. Odgovori evaluacije prve radionice u skladu su s rezultatima ankete o profesionalnim namjerama učenika završnih razreda osnovne i srednje škole tijekom školske godine 2021./2022. koju je proveo Hrvatski zavod za zapošljavanje, naime istaknuli su se problemi da učenici nemaju dovoljno informacija o pojedinim zanimanjima, visokoškolskim ustanovama i studijskim programima te da nisu sigurni odgovaraju li zanimanja koja ih privlače njihovim osobinama i sposobnostima. Svi su učenici u evaluaciji prve radionice odgovorili da bi više htjeli znati o fakultetima u Republici Hrvatskoj i osobitostima zanimanja nakon završenog fakulteta te htjeli bi znati kako odabrati zanimanje koje će biti u skladu s njihovim afinitetima i osobnim karakteristikama. U odnosu na navedeno, kao rješenje navedenih problema predstavljena je druga pedagoška radionice.

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
različite ličnosti	različite zanimanja	razgovori na fakultetima

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
različite ličnosti	različite zanimanja	koji posao je najbolji za mene

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
vještine	temperament	o izboru obrazovanja

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
vještine i hobi	potrebna zanimanja	

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
moji interesi	koji su moji temperament	budućnost

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
svoje vjeline	svoje vjeline	temperament

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
svoje vjeline	TIKIT	

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
vještine vrline	koja su potrebna zanimanja	o izboru obrazovanja

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
svoje vrline	bolje razvijene vještine	

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
vjeline bog radnog svog vrlin	koja su potrebna zanimanja	

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
svoje vještine i vrline	potrebna su zanimanja	više o fakultetima

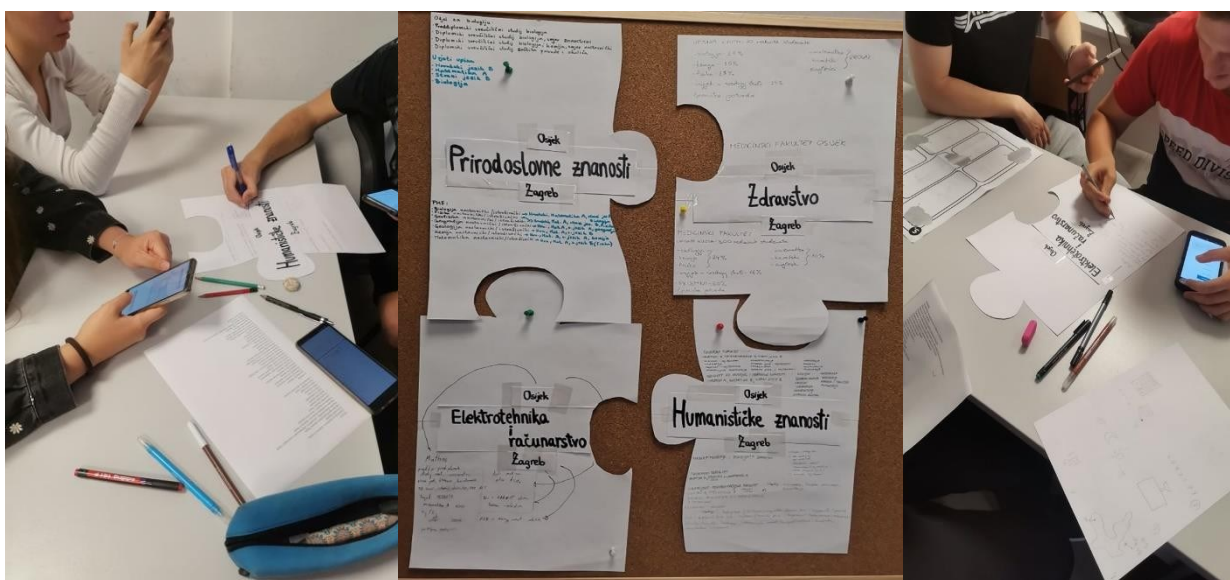
EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
svoje vjeline i zanimanja	potrebna zanimanja i zanimanja vjeline	više o fakultetima

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
koja su vjeline potrebna za zanimanja i svoje vjeline i zanimanja	koja su zanimanja potrebna	potrebna fakulteta i razina vjeline u zanimanju

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?
znala sam svoje vjeline i vještine	znala sam koja su zanimanja najvažnija	šta više o fakultetima i razini vjeline u zanimanju

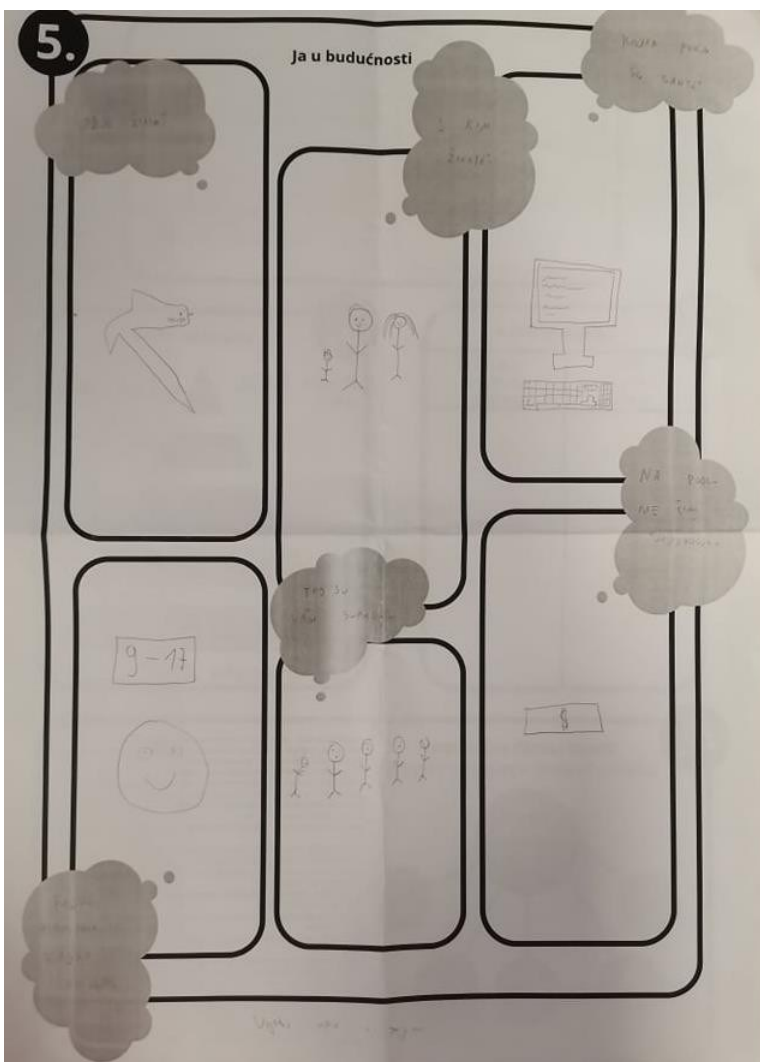
Slika 8. Evaluacija prve radionice

Aktivnosti su prve radionice usredotočene na samospoznaju, prepoznavanje vlastitih kapaciteta, sposobnosti, vrijednosti i sklonosti te na informiranje o zanimanjima, tj. upoznavanje s trenutačno najtraženijim zanimanjima. Druga je pak radionica usredotočena na predviđanje vlastite budućnosti i informiranje o mogućnostima daljnjeg školovanja. Prilikom izvedbe druge radionice korištene su vizualne tehnike i metode (slika 9.) poput asocijativnih karata, strip o viziji sebe u budućnosti vezano za profesionalni razvoj i zanimanje, kviz u digitalnom obliku, istraživački rad i informiranje pomoću radnog lista slagalice te videozapis o pisanju Europassovog životopisa i videozapis o razgovoru za posao.

Slika 9. Skupinski rad učenika; radni list slagalice: informiranje o fakultetima

Prevladavajuća vizualna tehnika u provedenim pedagoškim radionicama je upravo crtačka. Naime, prema Škrbina (2013) crtež je vizualna metoda koja pruža informacije o emocionalnom, psihološkom i kognitivnom razvoju pojedinca, tj. učenika. Iako je njegova pri mjena u radu sa srednjoškolskim učenicima iznimno niska, radovi provedene prve i druge pedagoške radionice dokazuju da bi se crtež kao metoda s učenicima adolescentske dobi trebao puno više primjenjivati. Provedene aktivnosti koje su se temeljile na crtežu i likovnom izražavanju u suglasju su sa psihologijom likovnosti koju Šarančić (2014) detaljnije iznosi. Naime, učenici su popunjavajući osobnu iskaznicu te crtajući simbolički autoportret ostvarili jasniji uvid u vlastiti identitet, tj. pokrenuli su samospoznaju i autorefleksiju. Nadalje, stvarajući strip (slika 10.) koji se temeljio na vizualizaciji vlastite budućnosti učenici su ublažili osjećaj napetosti i straha od budućnosti te crtajući ostvarili osjećaj zanesenosti. Nevedeno potkrepljuje teoriju koju iznosi Csikszentmihalyi (2006), učenici su duboko bili uključeni u aktivnost i prema njihovim riječima doživjeli su osjećaj ugone.

Slika 11. Strip učenika

Upotreba digitalnog alata *Genially*, tj. formirani digitalni kviz u sklopu druge pedagoške radionice potvrđuje tumačenje, prema Rodeku (2007) da su se novi mediji pokazali učinkovitima za razvijanje kognitivnih vještina. Učenici su aktivno učili i informirali se o visokoškolskim obrazovnim ustanovama, istraživali i promišljali te razvijali kritičko i divergentno mišljenje.

Evaluacija druge pedagoške radionice provedena je pomoću digitalnog alata *Mentimeter*, a pokazala je da su učenici sveukupno vrlo zadovoljni korištenjem vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja i informiranja. Riječ je o osam tvrdnji u obliku lichertove ljestvice, pri čemu su učenici dodjeljivali brojeve slaganja/neslaganja sa tvrdnjom (1- nikako se ne slažem, 5- u potpunosti se slažem). Naime, za prvu tvrdnju: *Popunjavanje t-tablice olakšalo mi je uvid u vlastite vještine*, učenici su dodijelili ocjenu 4.3, za drugu tvrdnju: *Piramida vrline potaknula je stvaranje pozitivne slike o sebi* ocjenu 4.5, za treću tvrdnju: *Popunjavanje grozda o radnim vrijednostima olakšalo mi je uvid u vlastite životne vrijednosti* 4.4, za četvrtu tvrdnju: *Likovno izražavanje potaknulo me je na promišljanje o vlastitim interesima* ocjenu 3.9, za petu tvrdnju: *Rješavanje testa višestrukih inteligencija omogućilo mi je uvid u kojem sam području najbolji/najbolja* ocjenu 4.5, za šestu tvrdnju: *Igrom pogađanja zanimanja uvidio/uvidjela sam utjecaj društvenih čimbenika na odabir profesionalnog zanimanja* ocjenu 4.3, za sedmu tvrdnju: *Asocijativne karte potaknule su me na predviđanje vlastite budućnosti* ocjenu 4.3 i za osmu tvrdnju: *Korištenje digitalnog alata olakšalo mi je informiranje o visokoškolskom obrazovanju u RH* ocjenu 4.4. Zaključno, evaluacija provedena na drugoj pedagoškoj radionici potvrđuje teoriju koju iznosi Mignot (2000), vizualne tehnike i metode uistinu omogućavaju uključivanje „sebe“ u procese učenja karijere i planiranje. Aktivnost s asocijativnim karticama omogućile su učenicima uvid u vlastite životne aspekte koji su vezani za profesionalni razvoj osobe. Iznošenje doživljaja fotografije koja se nalazi na asocijativnoj kartici, tj. tumačeći simbole i analizirajući metafore, učenici su promišljali kako o svojoj sadašnjosti, tako i o budućnosti.

7. RADIONICE

7.1. Priprema za izvođenje prve pedagoške radionice

TEMA RADIONICE:	<i>Tko? Što?</i>
CILJ RADIONICE:	Samoprocjena vlastitih sposobnosti i radnih vrijednosti te povezivanje slike o sebi sa planiranjem budućeg školovanja/zanimanja.
RADIONICA NAMIJENJENA:	Za učenike trećeg i četvrtog razreda srednje škole.
VRIJEME TRAJANJA RADIONICE:	90 min
ISHODI UČENJA:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Učenik prepoznaje potrebu povezanosti vlastitog temperamenta i vlastitih interesa s izborom budućeg zanimanja. 2. Učenik razvija pozitivnu sliku o sebi. 3. Učenik povezuje utjecaj društvenih čimbenika s izborom zanimanja.
OČEKIVANJA MEĐUPREDMETNIH TEMA:	<p>OSR A.5.1. Razvija sliku o sebi; predstavlja se uz opis osobnih karakteristika, opisuje svoje pozitivne i negativne osobine, služi se informacijama koje mu daju drugi u opisivanju sebe, analizira ulogu odrasle osobe.</p> <p>OSR A.5.3. Razvija svoje potencijale; opisuje svoje želje, interese i očekivanja, analizira vlastiti dio odgovornosti za kvalitetu svog života.</p> <p>OSR A.5.4. Upravlja svojim obrazovnim i profesionalnim putem; razvija radne navike, prepoznaje svoje vrijednosti, interese, motiviranost i sposobnosti potrebne za pojedina zanimanja, postavlja ciljeve u obrazovanju i profesionalnom razvoju)</p> <p>IKT C.5.3. Učenik samostalno kritički procjenjuje proces, izvore i rezultate pretraživanja, odabire potrebne informacije.</p> <p>IKT D.5.3. Učenik predočava, stvara i dijeli ideje i uratke o složenoj temi s pomoću ikt-a.</p>
NASTAVNE METODE:	metoda razgovora, slušanja, usmenog izlaganja, pisanja, povezivanja, stvaralaštva i ilustracije
SOCIJALNI OBLICI RADA:	frontalni rad, individualni rad i rad u paru
NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA:	računalo, ppt, osobni telefoni, listići za Hipokratovu i Hollandovu teoriju osobnosti i okoline, radni listić sa zadacima, test višestrukih inteligencija, kocka za modeliranu igru Activity, <i>Mentimeter</i> , evaluacijski listić

7.2. Tijek izvođenja prve pedagoške radionice

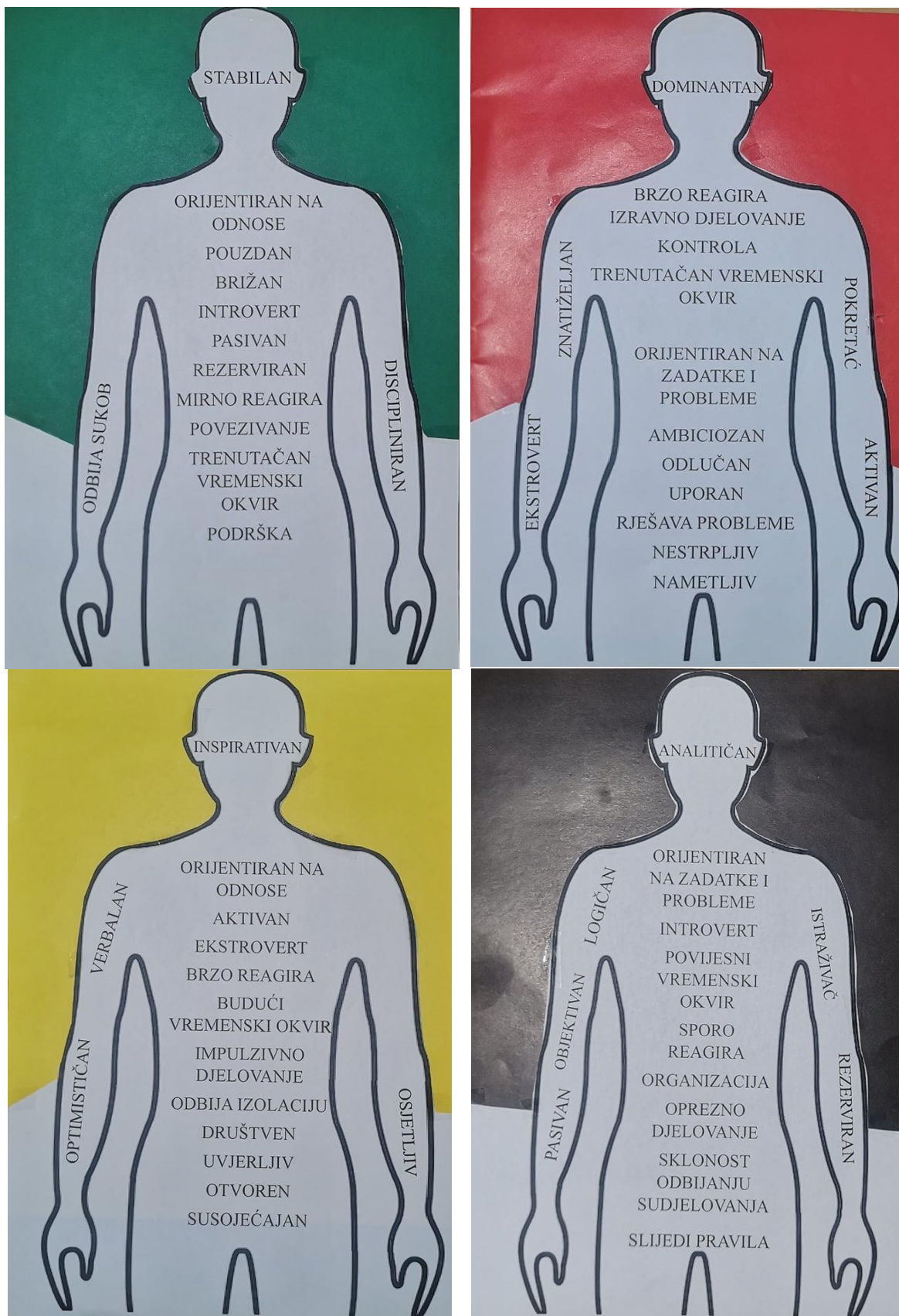
ETAPE NASTAVNOG SATA	TIJEK NASTAVNOG SATA	OBLICI I METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA	VRIJEME TRAJANJA
	SADRŽAJ			
Uvod	<p>LEDOLOMAC-<i>Temperament</i></p> <p>Na kliznici su napisane četiri skupine osobina koje se odnose na četiri tipa osobnosti koje Hipokrat razlikuje s obzirom na temperament. Učenici u frontalnom obliku rada, nakon što prouče osobitosti određenog temperamenta grupiraju se prema vlastitom mišljenju što smatraju za sebe u koji temperament spadaju. Svaki kutak učionice predstavlja određeni temperament (u svaki je kutak učionice postavljen papir u boji koji predstavlja određen temperament (Prilog 1.) i tekst u kojem je detaljnije opisana Hollandova teorija osobnosti i okoline (Prilog 2)). Nakon što su učenici promislili koji su interesi kod njih najviše zastupljeni, slijedi kratko usmeno izlaganje, predstavljanje jednog učenika iz svake grupe.</p> <p>Slijedi kratka rasprava, učenici individualno u frontalnom obliku rada, metodom razgovora iznose svoja razmišljanja na pitanje: Što sve utječe na odabir zanimanja osobe?</p>	<p>Frontalni rad</p> <p>Individualan rad, metoda razgovora</p>	<p>Računalo, ppt, materijal – Hipokratova podjela temperamenta, materijal – Hollandova teorija osobnosti i okoline</p>	(20 min)

<p>Središnji dio</p>	<p>Ja u sadašnjosti Učenici dobivaju radni list (Prilog 3.). Učenik individualno rješava prvi zadatak na radnom listiću (crta simbolički autoportret te upotpunjava podatke njegove osobne iskaznice, potom rješava drugi zadatak na radnom listiću (popunjava T-tablicu, tj. navodi jače razvijene vještine i slabije razvijene vještine. Ovom se aktivnošću potiče samorefleksija. Slijedi rad u paru, učenici se zamijene za radne listiće te za svog para iz klupe popune piramidu vrlina, pet vrlina koje ga odlikuju. Ovom se aktivnošću potiče izgradnja pozitivne slike o sebi. Nadalje, učenici individualno rješavaju treći zadatak na radnom listiću (ispunjavanje grozda o radnim vrijednostima te njihovo rangiranje. Rad na radnim listovima završava izlaganjem barem jednog rada.</p> <p>Zatim, učenici individualno rješavaju test višestrukih inteligencija (Prilog 4.). Ovom se aktivnošću potiče osvješćivanje važnosti uzimanja u obzir vlastitih vrijednosti, vještina i osobina, tj. osobnih čimbenika pri odabiru profesionalnog zanimanja. Prezentiranjem učeničkih radova postiže se bolja razredna kohezija i razumijevanje različitosti..</p> <p>Svijet rada Učenici u frontalnom obliku rada igraju igru Activty. Jedan učenik baca kocku i pred pločom/na ploči izvodi zadatak (crta, opisuje ili glumi zanimanje), dok ostali učenici pogađaju. Ukupno je šest</p>	<p>Individualan rad, metoda ilustracije</p> <p>Rad u paru, metoda razgovora</p> <p>Individualan rad, metoda pisanja i usmenog izlaganja</p> <p>Frontalni rad, metoda crtanja i stvaralaštva</p>	<p>Radni list</p> <p>Test višestrukih inteligencija</p> <p>Kocka sa pojmovima zanimanja</p>	<p>(35 min)</p> <p>(20 min)</p> <p>(15 min)</p>
----------------------	---	---	---	---

	<p>pojmovna (zanimanja) koja se nalaze na kocki, a riječ je o trenutačno najtraženijim zanimanjima (medicinsko osoblje, solarni instalater, statističar, serviser vjetroelektrana, web dizajner i fizioterapeut) (Prilog 5.).</p> <p>Potom, učenici u frontalnom obliku rada, metodom razgovora pomoću slikovnog prikaza na kliznici (Prilog 6.) utvrđuju vanjske, društvene čimbenike izbora zanimanja. Očekivani odgovori jesu: obitelj, škola, prijatelji, nacionalna i klasna pripadnost, stanje gospodarstva i mogućnost izobrazbe.</p> <p>Navedena aktivnost potiče raspravu o potrebnim kompetencijama s obzirom na suvremeni svijet rada, učenici vlastita mišljenja iskazuju pomoću alata <i>Mentimeter</i> (Prilog 7.). Ovom se aktivnošću osvještava postojanje potreba i zahtjeva svijeta rada kao vanjskih čimbenika koji utječu na izbor profesionalnog zanimanja jedne osobe.</p>	<p>Frontalni rad, metoda razgovora</p> <p>Individualan rad</p>	<p>Računalo i slikovni prikaz na kliznici</p> <p>Osobni telefoni, <i>Mentimeter</i></p>	
Završni dio	<p>EVALUACIJA- <i>Tablica</i></p> <p>Učenici individualno popunjavaju tablicu (Prilog 8.) uz usmeno izlaganje odgovora.</p>	Individualan rad	List s evaluacijskom tablicom	(5 min)

PRILOZI

Prilog 1. Hipokratova podjela osobnosti (flegmatik, sangvinik, kolerik, melankolik)

Prilog 2. Sažetak Hollandove teorije osobnosti i okoline

Hollandova teorija osobnosti i okoline - postoji šest tipova ličnosti i šest podudarnih tipova radne okoline: realističan, istraživački, umjetnički, socijalan, poduzetnički i konvencionalan tip.

- 1) **Realistični interesi:** pomno korištenje predmetima, alatima i strojevima te razvoj manualnih i tehničkih vještina (električar, mehaničar, tehničar - strojarstvo, brodogradnja).
- 2) **Istraživački interesi:** sklonost promatranju i istraživanju fizikalnih, bioloških i kulturnih fenomena te razvoju znanstvenih i matematičkih vještina (biolog, kemičar, fizičar - fizika, biologija, kemija).
- 3) **Umjetnički interesi:** raznovrsne, slobodne i neodređene aktivnosti usmjerene stvaranju umjetničkih formi (pisac, dizajner, koreograf - povijest umjetnosti, novinarstvo, gluma).
- 4) **Socijalni interesi:** informiranje, poučavanje, liječenje drugih uz primjenu socijalnih vještina (medicinska sestra, učitelj, savjetnik - socijalni rad, edukacija, savjetovanje).
- 5) **Poduzetnički interesi:** zanimanje za vođenje, upravljanje i uvjeravanje radi ostvarivanja ekonomske dobiti ili postizanja ciljeva organizacije (menadžeri, prodavač, organizator putovanja - menadžment, pravo, marketing).
- 6) **Konvencionalni interesi:** organizirano i sustavno prikupljanje, pohrana i služenje podacima radi ostvarivanja ekonomske dobiti ili postizanja ciljeva organizacije (bankovni službenik, računovođa, carinik - ekonomija, knjižičarstvo).

(Šverko, I.I., Babarović, T. (2006). The Validity of Holland's Theory in Croatia. *Journal of Career Assessment*, 14, 490-507.)

Prilog 3. Radni list

1.

Osobna iskaznica

IME I PREZIME: _____
 DATUM I GODINA ROĐENJA: _____
 HOBJI: _____

2.

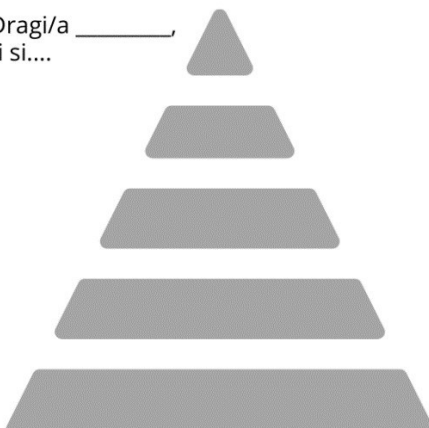
T- tablica vještina

bolje razvijene vještine	slabije razvijene vještine

3.

Piramida vrlina

Dragi/a _____, ti si....

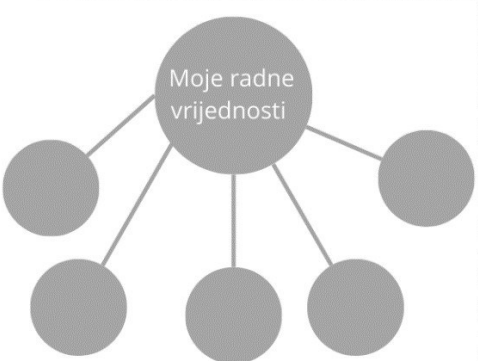

tvoj/a prijatelj/ica _____

4.

Grozd radnih vrijednosti

Odaberi 5 radnih vrijednosti i rangiraj ih

doprinos društvu - raditi nešto što doprinosi poboljšanju društva
pomoć drugima - biti uključen u pomoć drugima s ciljem rješavanja problema
javni kontakti - imati puno svakodnevnih kontakata
rad koji uključuje druge ljude - timski rad i suradnja
međuljudski odnosi - prijateljski odnosi i razumijevanje među kolegama
pripadanje - biti prepoznat kao član neke organizacije ili grupe
korištenje sposobnosti - mogućnost da vlastite sposobnosti, vještine i znanja dođu do punog izražaja u nekoj aktivnosti
postignuće - visoka razina učinka i osjećaj zadovoljstva zbog uspješno obavljenog posla
napredovanje - mogućnost napredovanja i poboljšanja vlastitog položaja
esteticizam - mogućnost estetskog oblikovanja i zadovoljstvo ljepotom okruženja
samostalnost - nezavisnost u djelovanju, samoinicijativno rješavanje problema i samostalno donošenje odluka
stvaralaštvo - mogućnost domišljanja i rješavanja netipičnog, kreiranje novih predmeta, postupaka ili ideja
ekonomska sigurnost - zadovoljavajući prihodi i sigurno zaposlenje, visok i stabilan životni standard
životni stil - sloboda življenja i mogućnost ponašanja prema vlastitim standardima i vrijednostima
razvoj ličnosti - mogućnost vlastitog razvoja i samoispunjenja
fizička aktivnost - mogućnost tjelesnog djelovanja i razvoja
prestiz - uvažavanje i ugled u društvu, priznanje za osobne kvalitete i postignuća
rizik - izazov opasnosti, osjećaj uzbuđenja
raznolikost - promjena i raznovrsnost u životu
radni uvjeti - dobri fizički uvjeti rada i života
kulturni identitet - povezanost i rad s ljudima vlastitog etničkog ili vjerskog podrijetla
sudjelovanje u odlučivanju - mogućnost ravnopravnog sudjelovanja u donošenju važnih odluka

(izvor: HZZO)

Prilog 4. Test višestruke inteligencije

TESTIRANJE VIŠESTRUKI INTELIGENCIJE

Osoba je najsretnija i najuspješnija u situaciji kad uči, razvija se i radi na način koji omogućuje najučinkovitije korištenje prirodnih inteligencija tj. osobnih prednosti i naklonosti.

Ovaj kratak test okvirno Vam pomaže fokusirati se na vrstu učenja i oblik rada koji će Vas u najvećoj mjeri ispuniti zadovoljstvom. Test je temeljen na modelu Howarda Gardnera.

Ocijenite dolje navedene izjave unošenjem brojjane ocjene u kvadrat bez boje poredodgovarajućeg pitanja:

- 1 – uglavnom se ne slažem**
- 2 – pomalo se ne slažem**
- 3 – pomalo se slažem**
- 4 – uglavnom se slažem**

OCIJENITE IZJAVE KORISTEĆI ISKLJUČIVO KVADRATE BEZ BOJE	O CJENA						
Sviđa mi se upoznavati samog sebe							
Znam svirati glazbeni instrument							
Lakše mi je rješavati probleme dok se bavim nekom fizičkom aktivnošću							
Često mi se u glavi vrte pjesme, rime ili ritmovi							
Lako upravljam vlastitim novcem i financijama							
Bez napora mogu izmišljati različite interesantne priče							
Oduvijek sam imao dobru tjelesnu koordinaciju							
Kad razgovaram s nekim, obraćam pozornost i na riječi koje koristi sugovornik a ne samo na to što je on ili ona mislio reći							
Volim križaljke i zagonetke							
Ne volim nedorečenost, volim kad su stvari jasne							
Sviđaju mi se zagonetke na temu logike poput „sudoku“							
Volim meditirati							
Glazba mi je veoma važna							
Uvjerljiv sam lažac (ako moram biti)							
Bavim se sportom ili plesom							
Imam velik interes za psihometriju (testiranje osobnosti) i IQ testove							
Ljudi koji se ponašaju iracionalno me iritiraju							
Shvatio sam kako glazbu koja mi se sviđa često odabirem na osnovusvog emocionalnog stanja							
Veoma sam društvena osoba i volim biti s drugim ljudima							
Volim biti sistematičan i temeljit							
Bez većih poteškoća razumijem grafove i tablice							
Dobar sam u bacanju – pikado, igra potkovama, frizbi							

Uživam u čitanju							
Lako čitam zemljopisne i slične karte							
Za mene je potresno vidjeti kada netko plače, a ne mogu mu pomoći							
Dobar sam u rješavanju sukoba između drugih ljudi							
Uvijek sam maštao o tome da budem glazbenik/ca ili pjevač/ica							
Preferiram timske sportove							
Pjevanje me čini sretnim							
Nikad se ne izgubim kad sam sam na nekom novom mjestu							
Kad učim kako nešto učiniti, volim vidjeti nacрте i dijagrame kako to funkcionira							
Sretan sam kad mogu provoditi vrijeme sam							
Moji me prijatelji uvijek zovu radi emocionalne podrške i savjeta							
Lako pamtim citate i izvještaje							
Lako prepoznajem mjesta na kojima sam već bio, čak i ako sam bio malo dijete							
Uživam u različitim vrstama glazbe							
Kad se koncentriram, znam crtati i šarati po papiru							
Mogu manipulirati ljudima ako to želim							
Mogu prilično točno predvidjeti svoje osjećaje i ponašanje u određenim situacijama							
Za mene je računati u glavi veoma lako							
Mogu prepoznati zvukove bez da vidim kako nastaju							
Jedan od omiljenih predmeta za mene u školi je / bio je hrvatski jezik							
Volim razmišljati o problemu pažljivo i na način da se pozabavim svim posljedicama							
Uživam u debatama i diskusijama							
Uživam u adrenalinskim sportovima i vožnjama u „vlaklu smrti“							
Najviše uživam u individualnim sportovima							
Stalo mi je do toga kako se ljudi oko mene osjećaju							
Moj dom je pun fotografija i slika							
Uživam dok izrađujem stvari – dobar sam sa rukama							
Volim uvijek imati glazbu u pozadini							
Lako pamtim telefonske brojeve							
Postavljam si ciljeve i planove za budućnost							
Kao osoba sam veoma taktilna – dodir je bitan za mene							
Lako raspoznajem da li se nekom sviđam ili ne							
Lako mogu zamisliti kako neki predmet izgleda iz druge perspektive							
Nikad ne koristim upute kad slažem namještaj iz kutije							
Lako započinjem razgovor sa novim ljudima							
Kako bih naučio nešto novo, dovoljno je da se uhvatim toga i isprobam							
Često vidim jasne slike kad zatvorim oči							

Ne koristim prste kad brojim							
Često razgovaram sam sa sobom – na glas ili u glavi							
U školi volim /volio/voljela sam predmet glazbenog							
Kad sam u inozemstvu, lako učim osnove drugih jezika							
Sportovi ili igre s loptom su za mene lake i zabavne							
Moj omiljeni predmet u školi je / bio je matematika							
Uvijek znam kako se osjećam							
Realan sam što se tiče mojih jakih i slabih strana							
Pišem dnevnik							
Veoma sam svjestan govora tijela drugih ljudi							
Moj omiljeni predmet u školi je / bio je likovni							

TIP INTELIGENCIJE							
<p>Unesite rezultate u svaku kolumnu i izračunajte ukupan rezultat za svaku kolumnu desno.</p> <p>Vaš najveći rezultat upućuje na Vaše prirodno jake snage i potencijale – Vaše prirodne inteligencije.</p> <p>Ne postoje pravi ili krivi odgovori!</p> <p>Zapišite ovdje Vaše najjače inteligencije:</p>	Lingvistička ili govorna inteligencija						
	Logično-matematička Inteligencija						
	Glazbena inteligencija						
	Tjelesno kinestetička inteligencija						
	Prostorno vizualna Inteligencija						
	Interpersonalna inteligencija						
	Intrapersonalna inteligencija						

Prilog 5. Kocka sa pojmovima zanimanja

Prilog 6. Slikovni prikaz društvenih čimbenika koji utječu za profesionalni razvoj osobe

Prilog 7. QR kod za Mentimeter (kompetencije za suvremeni svijet rada)

Prilog 8. Evaluacijska tablica

EVALUACIJA		
ŠTO SAM VEĆ ZNAO /LA?	ŠTO SAM NOVO NAUČIO /LA?	ŠTO JOŠ ŽELIM ZNATI?

7.3. Priprema za izvođenje druge pedagoške radionice

TEMA RADIONICE:	<i>Gdje? Kada? Kako? Zašto?</i>
CILJ RADIONICE:	Predviđanje vlastite budućnosti te informiranje o daljnjem školovanju.
RADIONICA NAMIJENJENA:	Za učenike trećeg i četvrtog razreda srednje škole.
VRIJEME TRAJANJA RADIONICE:	90 min
ISHODI UČENJA:	<ol style="list-style-type: none"> 1. Učenik identificira vlastitu podsvijest (viđenje sebe). 2. Učenik planira svoj budući životni stil. 3. Učenik vrednuje vrijednost obrazovanja. 4. Učenik oblikuje životopis.
OČEKIVANJA MEĐUPREDMETNIH TEMA:	<p>OSR A.5.4. Upravlja svojim obrazovnim i profesionalnim putem; analizira važnost radnih navika za uspjeh u učenju i radu, prepoznaje aktivnosti koje mu mogu pomoći u razvoju osobnih potencijala</p> <p>OSR B.5.2. Suradnički uči i radi u timu.</p> <p>POD A.5.3. Upoznaje i kritički sagledava mogućnosti razvoja karijere i profesionalnog usmjerenja; analizira mogućnost razvoja karijere ovisno o osobnim ciljevima i mogućnostima uključivanja na tržište rada te analizira kako uspješno napisati životopis.</p> <p>IKT D.5.3. Učenik predočava, stvara i dijeli ideje i uratke o složenoj temi s pomoću ikt-a.</p>
NASTAVNE METODE:	metoda razgovora, ilustracije, stvaralaštva, razumijevanja, slušanja, usmenog izlaganja i pisanja
SOCIJALNI OBLICI RADA:	individualan rad, rad u paru, skupinski rad
NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA:	asocijativne kartice <i>Resilio</i> , računalo, ppt, radni list - strip, videozapisi, osobni telefoni, Europass životopis, natjecateljska igra u digitalnom alatu <i>Genially</i> , radni list – slagalica, <i>Mentimeter</i>

7.4. Tijek izvođenje druge pedagoške radionice

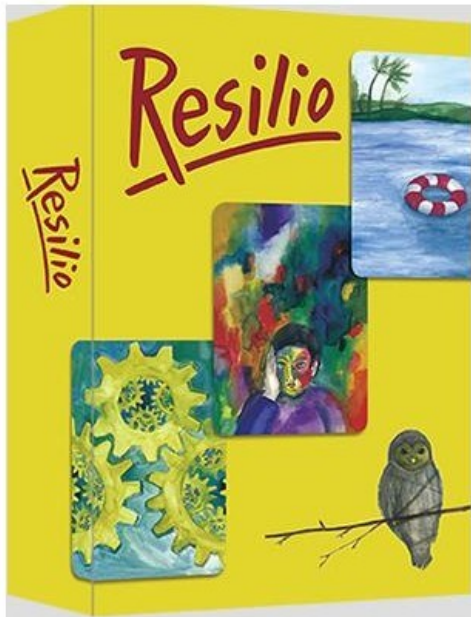
ETAPE NASTAVNOG SATA	TIJEK NASTAVNOG SATA	OBLICI I METODE RADA	NASTAVNA SREDSTVA I POMAGALA	VRIJE ME TRAJ ANJA
	SADRŽAJ			
Uvod	<p>LEDOLOMAC - <i>Asocijativne kartice</i></p> <p>Učenici individualno odabiru dvije asocijativne kartice (Prilog 1.), jedna koja predstavlja njih trenutno i jedna koja ih asocijativno veže uz njihovu budućnost. Formirajući kružni raspored sjedenja, učenici pojedinačno objašnjavaju svoj odabir kartica te se na takav način voditelj upoznaje s učenicima, učenici međusobno te učenik osvješčuje podsvijest i ostvaruje samorefleksiju.</p>	Individualan i frontalni rad, metoda razgovora	Asocijativne karte	(10 min)
Središnji dio	<p><i>Ja u budućnosti</i></p> <p>Učenici sudjeluju u vođenoj meditaciji. Zadatak im je uz pomoć pitanja (Prilog 2.) predočiti (nacrtati u obliku stripa) dan u svom životu kada budu imali 30 godina. Broj pitanja korespondira s brojem kadrova u stripu. Pitanja su sljedeća:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Gdje živite? (Koja država, grad/selo) 2. S kim živite? 3. Kojom vrstom posla se bavite? (rad s ljudima, sa strojevima...) 4. Kakva je vaša radna atmosfera i radno vrijeme? 5. Tko su vaši suradnici? 6. Na poslu me čini zadovoljnim/zadovoljnom... <p>Slijedi predstavljanje radova.</p>	Individualan rad, metoda ilustracije, metoda usmenog izglavanja	Radni list	(15 min)

	<p>Informiranje Učenici u skupinskom obliku rada sudjeluju kvizu vezan za pojmove visokoškolskog obrazovanja i visokoškolske ustanove u RH. Kviz je u online obliku (Prilog 4.).</p> <p>Detaljnije informiranje o visokoškolskim ustanovama nastavlja se grupiranjem učenika prema vlastitim interesima, a ponuđena su četiri područja (četiri radna lista u obliku slagalice (Prilog 3.)): prirodoslovne znanosti, humanističke znanosti, elektrotehnika i računarstvo te zdravstvo.</p> <p>Slagalice se spajaju izložbom na ploči.</p> <p>Životopis Učenici u frontalnom obliku rada gledaju videozapis o značajkama Europass životopisa (Prilog 4.) te individualno pišu Europass životopis prema uputama. Nakon navedenog, učenici gledaju videozapis vezan za razgovor za posao i metodom razgovora iznose vlastita promišljanja (Prilog 5.).</p>	Skupinski rad	Digitalni alat <i>Genially</i>	(10 min)
		Skupinski rad	Radni list – slagalice	(25 min)
		Frontalni i individualni rad, metoda pisanja	Računalo, videozapisi, Europass životopis	(15 min)
Završni dio	<p>EVALUACIJA - <i>Mentimeter</i> Učenici u paru, pomoću alata <i>Mentimeter</i>, popunjavaju evaluacijski listić vezan za učinkovitost korištenja vizualnih metoda i tehnika u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja i informiranja (Prilog 6.). Riječ je o osam tvrdnji u obliku lickertove skale kojima se mjeri razina slaganja</p>	Rad u paru	Osobni telefoni, <i>Mentimeter</i>	(5min)

	<p>učenikovih razmišljanja o učinkovitosti vizualnih tehnika i metoda u aktivnostima profesionalnog usmjeravanja i informiranja. Tvrdnje su sljedeće:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Popunjavanje t-tablice olakšalo mi je uvid u vlastite vještine. 2. Piramida vrline potaknula je stvaranje pozitivne slike o sebi. 3. Popunjavanje grozda o radnim vrijednostima olakšalo mi je uvid u vlastite životne vrijednosti. 4. Likovno izražavanje potaknulo me je na promišljanje o vlastitim interesima. 5. Rješavanje testa višestrukih inteligencija omogućilo mi je uvid u kojem sam području najbolji/najbolja. 6. Igrom pogađanja zanimanja uvidio/uvidjela sam utjecaj društvenih čimbenika na odabir profesionalnog zanimanja. 7. Asocijativne karte potaknule su me na predviđanje vlastite budućnosti. 8. Korištenje digitalnog alata olakšalo mi je informiranje o visokoškolskom obrazovanju u RH. 			
--	---	--	--	--

PRILOZI

Prilog 1. Asocijativne karte

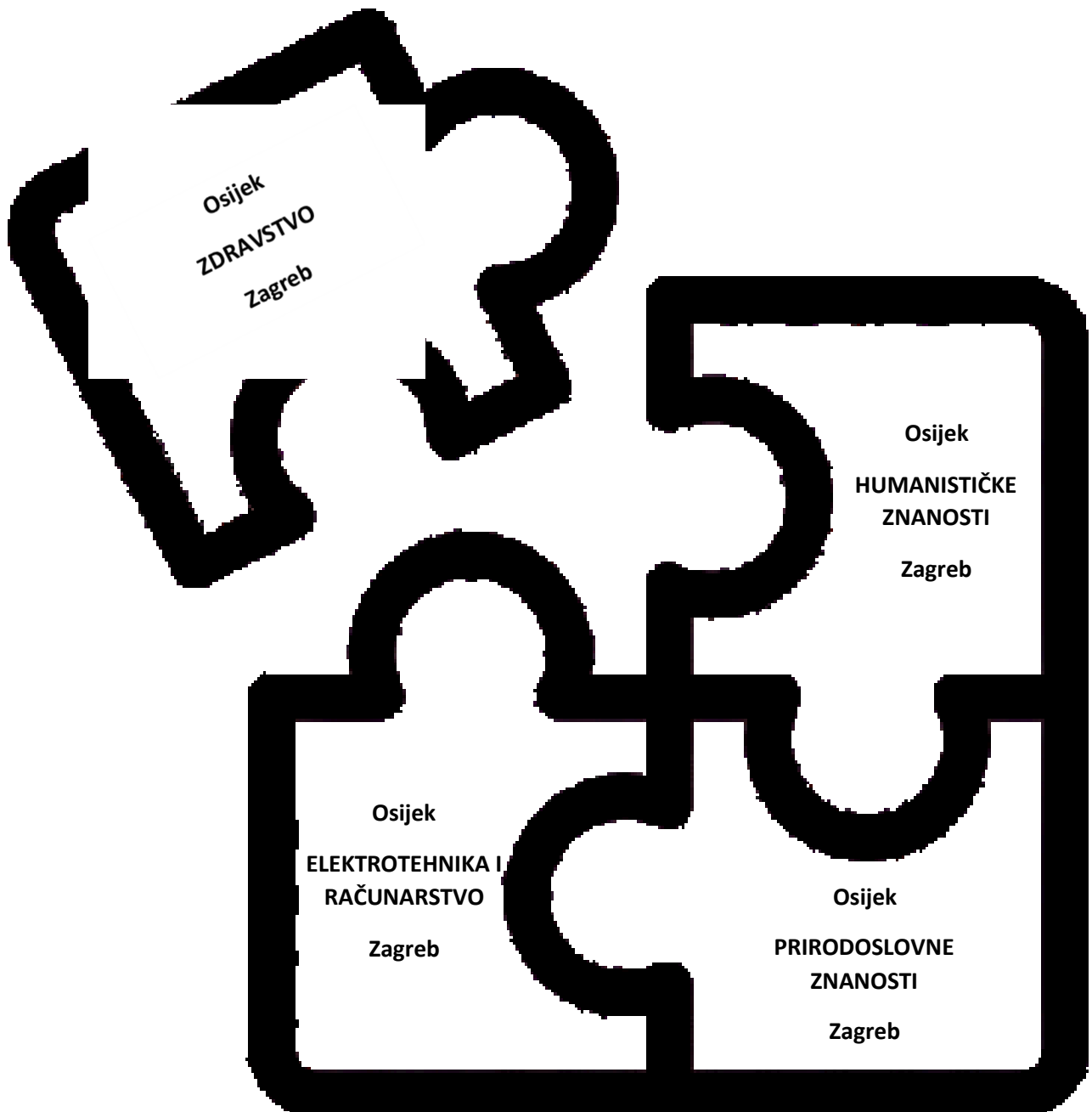

5. Ja u budućnosti

The image shows a comic strip template with five panels arranged in a zig-zag pattern. The panels are empty, intended for drawing and writing. There are five grey thought bubbles scattered around the panels, each with a small dot indicating its connection to a panel. The number '5.' is in a black circle in the top left corner, and the title 'Ja u budućnosti' is centered at the top.

Prilog 3. Kviz – profesionalno informiranje učenika o visokoškolskom obrazovanju unutar Republike Hrvatske (<https://view.genial.ly/6446b5fb088b360014ec09dc/interactive-content-profesionalno-informiranje>).

Prilog 4. Radni list – slagalica (informiranje o visokoškolskom obrazovanju u odnosu na područja).

Prilog 5. Videozapis o pisanju životopisa (dostupan na: https://www.youtube.com/watch?v=boClvA28kxo&ab_channel=HZZ-Hrvatskizavodzazapo%C5%A1l javanje).

Prilog 6. Videozapis o razgovoru za posao (dostupan na: https://www.youtube.com/watch?v=bSyVHEm1Z_I&t=1s&ab_channel=HZZ-Hrvatskizavodzazapo%C5%A1l javanje)

Prilog 7. Evaluacija - *Mentimeter*

8. ZAKLJUČAK

S obzirom na to da je profesionalno usmjeravanje i informiranje učenika jedno od osnovnih područja rada školskoga pedagoga, može se reći da Hechler (2012) s pravom pedagogiju naziva savjetodavnom znanosti. Profesionalni razvoj je proces upoznavanja vlastitih sposobnosti, vrijednosti i interesa koji se usklađuju sa zanimanjima, odnosno potrebom tržišta rada, a krajnji je cilj profesionalnog informiranja ili savjetovanja pronalaženje najboljeg rješenja za pojedinca i zajednicu (Jurić, 2004, 351). Na temelju rezultata provedenog anketnog upitnika, ali i osvrta učenika na radionice, zaključeno je kako je potrebno povećati opseg aktivnosti u području profesionalnog usmjeravanja i informiranja učenika u osnovnim, a osobito u srednjim školama. Što znači da je aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i informiranja potrebno provoditi ranije, počevši od viših razreda osnovne škole. Rezultati istraživanja pokazali su da se aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i informiranja u srednjim školama najčešće provode u grupnom obliku, a riječ je dolasku predstavnika fakulteta o usmenom izlaganju, tj. predavljanju mogućnosti daljnjeg obrazovanja uz popratnu prezentaciju na računalo te. Prilikom organiziranja i provođenja navedenih aktivnosti nije česta upotreba vizualnih metoda i tehnika. Unatoč navedenom, i učenici i pedagozi smatraju da upotreba vizualnih metoda i tehnika omogućava bolje uvide u vlastite interese, ciljeve i prioritete, odnosno izražavanje učeničkih potencijala te općenito istraživanje osobnog identiteta. Pedagozi smatraju da upotreba vizualnih metoda i tehnika zahtjeva ipak veću organizaciju i angažiranost u samom osmišljavanju aktivnosti te su potrebne složenije kompetencije divergentnog razmišljanja i kreativnosti. Ipak, vizualne tehnike utječu na bolji razvoj učenikovih sposobnosti s obzirom na kombinaciju riječi i slika, one pozitivno utječu na kvantitetu, kvalitetu i trajnost cjelokupnog znanja. Takav način rada pomaže učenicima da razviju vizualno razmišljanje, bolje razumijevanje i bolje pamćenje informacije povezujući ideje, riječi i pojmove sa slikama. Kao odgovor, ovaj rad nudi primjer dviju radionica u kontekstu obrazovanja za karijeru i usmjeravanja koje se temelje na vizualnim metodama i tehnikama. Evaluacija radionica koje su uključene u ovaj rad dokazuju da je korištenje vizualnih tehnika i metoda poput t-tablice vještina, piramide vrlina, grozda radnih vrijednosti, likovnog izražavanja u obliku stripa, videozapisa, slikovnog prikaza, igre pogađanja i ilustracije, asocijativnih karata i digitalnog alata učenicima proces profesionalnog usmjeravanja i informiranja olakšalo i učinilo zabavnijim. Zaključno, ovim se radom potiče korištenje vizualnih metoda i tehnika kako bi aktivnosti profesionalnog usmjeravanja i informiranja bile što učinkovitije za učenike

LITERATURA

1. Albion, M. J. i Fogarty, G. J. (2002). Factors influencing career decision making in adolescents and adult. *Journal of Career Assessment*, 10, str. 91–126.
2. Babarović, T. i Šverko, I. (2017). *Profesionalno usmjeravanje u osnovnim i srednjim školama iz perspektive učenika* (Istraživanje na temu profesionalnog usmjeravanja u osnovnim i srednjim školama iz perspektive učenika). Zagreb. Dostupno na: https://www.mobilnost.hr/cms_files/2018/02/1519740980_izvjestaj-eg-fin-web.pdf, posjećeno 18. veljače 2023.
3. Babić, N. (2014). *Suvremeno djetinjstvo: teorijski pristupi, prakse i istraživanja*. Osijek: Filozofski fakultet, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera.
4. Biti, V. i sur. (1986). *Od puberteta do zrelosti*. Zagreb: Mladost.
5. Bogdanović, M. (2009). Prilog primarnoj profesionalnoj orijentaciji: kako do bolje povezanosti sa stvarnim životom?. *Napredak*, 150(2), str. 224-249.
6. Bognar, L. (2001). *Metodika odgoja*. Osijek: Pedagoški fakultet Sveučilišta.
7. Chandler, P., Sweller, J. (1991). Cognitive Load Theory and the Format of Instruction. *Cognition and Instruction*, 8 (4), str. 293–332.
8. Cindrić, M., Miljković, D., Strugar, V., (2010). *Didaktika i kurikulum*. Zagreb: IEP-D2.
9. Csikszentmihalyi, M. (2006). *Flow – očaravajuća obuzetost: psihologija optimalnog iskustva*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
10. Čudina-Obradović, M. (1995). *Kako postati bolji učenik*. Đakovo: Temposhop.
11. El-Ewies, R. (2007). *The orientations and their relationship with types of personality of girls excelling in academic achievement in the twelve grade at UAE* (Unpublished Master's thesis). Gulf University: Manamah.
12. El-Khatieb, S. (2005). Professional orientations of secondary stage's students at UAE and their relationship with academic achievement and academic specialty. *Journal of Universities Union in Education and Psychology*, 3(1), str. 43–85.
13. Evans, K. (2009). *Arts and Smarts. Greater Good*. The science of Meaningful life. Berkeley: University of California.
14. Fajdetić, M. i Šnidarić, N. (2014). Kompetencije stručnog suradnika pedagoga u suvremenoj pedagoškoj praksi. *Napredak*, vol.154, br. 3, str. 237–260.
15. Fransecky, Roger B. i Debes, John L. (1972). *Visual Literacy: A Way to Learn - A Way to Teach*. Washington DC: Association for Educational Communications and Technology.
16. Gerber, M., Wittekind, A., Grote, G., i Staffelbach, B. (2009). Exploring types of career orientation: A latent class analysis approach. *Journal of Vocational Behavior*, 75(3), str. 303–318.
17. Gregurović, M i Lukić, N. (2014). *Istraživanje postojećih kapaciteta osnovnih i srednjih škola za provedbu profesionalnog usmjeravanja*. Izvještaj. Zagreb. Dostupno na: https://www.mobilnost.hr/cms_files/2015/07/1438258167_2014istrazivanje-kapaciteta-u-os-i-ss-za-prof-usmje.pdf, posjećeno 12. veljače 2023.)
18. Grgurić, N i Jakubin, M. (1996). *Vizualno-likovni odgoj i obrazovanje, metodički priručnik*. Zagreb: Educa.
19. Gysbers, N. (2010). *School Counseling Principles: Remembering the past, shaping the future, A History of School Counseling*, American School Counselor Association.
20. Hechler, O. (2012). *Pedagoško savjetovanje*. Zagreb: Erudita.
21. Janković, J. (1997). *Savjetovanje: nedirektivni pristup*. Zagreb: Alinea.
22. Jelavić, F. (1996). *Kako (pravilno) izabrati zanimanje*. Đakovo: Tempo d.o.o.

23. Jung, T i Kim, M. (2005). The Application of Multiple Intelligences Theory in South Korea: The Project Spectrum Approach for Young Children, *School Psychology International*, Vol 26, n5, str. 581-594.
24. Jurčić, M. (2012). *Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja*. Zagreb: RECEDO d.o.o.
25. Jurić, V.(2004). *Metodika rada školskog pedagoga*. Zagreb: Školska knjiga.
26. Kapor – Stanulović, N. (1988). *Na putu ka odraslosti : psihički razvoj i psihosocijalni aspekti zdravlja mladih*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.
27. Kaurinović, K., Perin, V. i Santini, M. (2014). Profesionalno usmjeravanje odraslih i njegova primjena u Hrvatskoj, Austriji i Finskoj. *Acta Iadertina*, 11(2015), str.35–47.
28. Kelly, K. E., i Kneipp, L. B. (2004). You do what you are: the relationship between the scale of creative attributes and behavior and vocational interest. *Journal of International Psychology*, 36(1), str. 79–83.
29. Lacković-Grgin, K.(2006). *Psihologija adolescencije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
30. Lančić, F., Majski-Cesarec, S., i Musil, V. (2010). Školsko i profesionalno usmjeravanje učenika s kroničnim bolestima i drugim poremećajima zdravlja. *Arhiv Za Higijenu Rada i Toksikologiju*, 61(3), str. 323–332. Dostupno na: <https://doi.org/10.2478/10004-1254-61-2010-2020>, posjećeno 1.ožujka 2023.
31. Ledić, J., Staničić, S. i Turk, M. (2013). *Kompetencije školskih pedagoga*. Rijeka: Filozofski fakultet u Rijeci.
32. Lipovac, J. (1996). *Psiholozi i psihologija u Hrvatskoj danas*, 4. Godišnja konferencija. Opatija, Zagreb: HPD.
33. Marušić, S. (1986) *Profesionalni razvoj*. Zagreb: Školske novine.
34. Matasić, I. i Dumić, S. (2012). Multimedijske tehnologije u obrazovanju. *Medijska istraživanja*, br. 1, str. 143–151.
35. Medić, P. (1994), Osnovne psihologijske teorije profesionalne orijentacije i njihove implikacije na medicinu profesionalne orijentacije. *Medica Jadertina*, 24 1 / 4, str. 127–139.
36. Mekdad, M., i Hussein, K. (2011). Professional orientations and multiple intelligences of third secondary grade's students at Kingdom of Bahrain. *Psychological Studies*, 5, str. 9–39.
37. Mignot, P. (2000). *Using Visual Methods in Careers Education and Guidance*. *Pastoral Care in Education*, 18(2), str.8–16.
38. Moreno, R., Mayer, R. (2007). Interactive Multimodal Learning Environments. *Educational Psychology Review*, 19 (3), str.309–326.
39. Moshman, D. (2005). *Adolescent Psychological Development*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
40. Moussa, N. (2003). Orientations and their relationship with cognitive methods and academic specialty of first secondary grade's students at El-Menia. *Journal of Researches in Education and Psychology*, 17(2), str. 1–58.
41. Mrčela, A. (2020). *Utjecaj socioekonomskog statusa roditelja na obrazovne aspiracije studenata*. Diplomski rad. Split: Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet.
42. Oproescu, M. (2019). School and Professional Orientation to Adolescents. Dostupno na: https://www.researchgate.net/publication/340889052_School_and_Professional_Orientati_on_to_Adolescents, posjećeno 6.veljače 2023.
43. Pađen, B. (2011). Pregled razvoja sustava profesionalnog usmjeravanja u Hrvatskoj. Hrvatski zavod za zapošljavanje (Ur.), *Zbornik radova: 80 godina cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja u Republici Hrvatskoj: Novi izazovi i pristupi*. 80 godina

- cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja. Dostupno na: http://arhiva.mobilitnost.hr/prilozi/05_1341303476_Zbornik_radova_konferencije_80_god_CPU_u_RH.pdf, posjećeno 11. veljače 2023).
44. Parmač Kovačić, M. (2017). Kad odrastem bit ću... Psihologija odabira zanimanja. *PsihoFESTOlogija 2: psihologijska znanost na popularan način*. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, str. 123–127.
 45. Pašalić Krešo, A. (2012). *Koordinate obiteljskog odgoja*. Sarajevo: Univerzitet u Sarajevu, Filozofski fakultet.
 46. Pediček, F. (1967). *Svetovalo delo in šola*. Ljubljana: Cankarjeva založba.
 47. Perin, V. (2009.). Cjeloživotno profesionalno usmjeravanje u funkciji zapošljivost pojedinca u suvremenom društvu. *Acta Iadertina*, god. 6, str. 131–142.
 48. Perin, V. (2012). Profesionalno usmjeravanje- uloga i odgovornost škole. *Školski vjesnik*, 61, 4, str. 511–524.
 49. Perin, V., i Drobac, I. (2010). Profesionalno usmjeravanje kao pedagoška zadaća škole. *Acta Iadertina*, 7(1), str. 59–78. Dostupno na <https://doi.org/10.15291/ai.1236>, posjećeno 1. ožujka 2023.)
 50. Perry, N., VanZandt, Z. (1999). *Usredotoči se na budućnost: Školski program profesionalnog razvoja za srednje škole*. Zagreb: Razbor
 51. Petani, R. i sur. (2020). Profesionalna orijentacija kao dio poslova stručnog suradnika pedagoga. *Acta Iadertina*, 17/2, str.119–148.
 52. Poljak, V. (1989). *Didaktika*. Zagreb: Školska knjiga.
 53. PREPORUKA VIJEĆA EUROPSKE UNIJE od 22. svibnja 2018. o ključnim kompetencijama za cjeloživotno učenje objavljena u : C 189/1 en *Official Journal of the European Union* 04.06.2018.
 54. Prins, H. A. S. (2008). Benefits of the Arts in Kindergarten – An ESL Perspective. *The Internet TESL Journal*, 14(7).
 55. Radovančević, Lj. (2001). Neki psihološki i socio-etički aspekti likovnog odgoja, u: R. Ivančević i V. Turković (ur.), *Vizualna kultura i likovno obrazovanje*. Zagreb: Hrvatsko vijeće InSEA.str. 261–271.
 56. Rafajac, O. (2019). Analysis of Youth Professional Orientation in the Republic of Croatia. *Zbornik Veleučilišta u Rijeci*, Vol. 7), No. 1, str. 163–183.
 57. Relja, J. (2010). Odgojni rad stručnoga suradnika pedagoga s učenicima. *Napredak*, 151 (2), str. 254–267. Dostupno na: https://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=123294, posjećeno 23. veljače 2023.
 58. Rijavec, M. (1997). *Čuda se ipak događaju, psihologija pozitivnog mišljenja*. Zagreb: IEP.
 59. Rodek, S. (2007). Novi mediji i učinkovitost. *Školski vjesnik*, 56, 1-2, str. 165–170. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/122945>, posjećeno 20. veljače 2023.)
 60. Rodger i sur. (2009). Engaging Middle School Teachers and Students with Alice in a Diverse Set of Subjects. *SIGCSE09*, 3-7, str. 271–275.
 61. Semenov, A. (2005). *Information and communication technologies in schools – a handbook for teachers or How ICT Can Create New Open Learning Environments*. Pariz: UNESCO.
 62. Stanford, P. (2003). Multiple Intelligence for Every Classroom, *Intervention in School and Clinic*, Vo. 39, n2, str. 80-85.
 63. Staničić, S. (2005). Uloga i kompetencije školskih pedagoga. *Pedagogijska istraživanja*, 2(1), str. 35–47.

64. Strugar, V. i Čorak, T. (2016). *Odgojem do profesionalne zrelosti*. Zagreb: Alfa.
65. Super, D. E. (1957). *The psychology of careers*. New York: Harper.
66. Swanson, J.L. i Fouad N.A. (2014). *Career Theory and Practice: Learning Through Case Studies*, Third Edition. New York: SAGE Publications Inc.
67. Šarančić, S. (2014). Dobrobiti likovnog stvaralaštva, *Napredak*, 155 1(2), 91–104.
68. Škrbina, D. (2013). *Art terapija i kreativnost*. Zagreb: Veble commerce.
69. Šporčić Škrobolja, M. (2019). *Uloga i kompetencije školskih pedagoga za profesionalno usmjeravanje učenika gimnazija*, diplomski rad, Filozofski fakultet, Rijeka
70. Šverko, B. (2000). *Vodič kroz zanimanja-elektroničko izdanje: Prilozi vrednovanju profesionalnog usmjeravanja putem Interneta*. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
71. Tanay, E. R. (2001). Vizualna kultura – likovni odgoj i obrazovanje – stanje i smjernice za 21. stoljeće. U Ivančević, Radovan i Turković, Vera, *Vizualna kultura i likovno obrazovanje*. Zagreb: Hrvatsko vijeće međunarodnog društva za obrazovanje putem umjetnosti (InSEA), str. 285–296.
72. Tertsunen, T. (2004). Individualno učenje. *Osposobljavanje/usavršavanje nastavnika i ravnatelja*. Istraživački projekt: CARDS 2001.
73. Težak, Stjepko. (1996). *Teorija i praksa nastave hrvatskog jezika 1*. Zagreb: Školska knjiga.
74. Tomeković, T. (1980). Psihologija rada-kadrovi i rad. Zagreb: Sveučilišna naklada Libar,
75. Turković, Vera (2006). Komunikacija putem vizualne umjetnosti u međunarodnoj suradnji. *Socijalna ekologija*, 15(4), str. 325–227.
76. Turner, S. L., Lapan, R. T. (2003). The measurement of career interests among at-risk inner-city and middle-class suburban adolescents. *Journal of Career Assessment*, 11(4), str.405–420.
77. Vinski, D. (1969). *Praćenje u profesionalnoj orijentaciji*. Republički zavod za zapošljavanje, Zagreb.
78. Vizek Vidović, V. (2009). *Planiranje kurikuluma usmjerenoga na kompetencije u obrazovanju učitelja i nastavnika*. Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
79. Vuolo, M., Mortimer, J. T., i Staff, J. (2014). Adolescent precursors of pathways from school to work. *Journal of Research on Adolescence*, 24(1), str. 145–162.
80. Žebec Šilj, I. i Žebec, M. S. (2018). Osnivanje i djelatnost Stanice za savjetovanje pri izboru zvanja od 1931. do 1948. godine - Početak primijenjene psihologije u Hrvatskoj. *Suvremena psihologija*, 21,1, str. 5–28.

Internetski izvori

1. ELGPN [Europska mreža politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja]/FIER [Finski Institut za istraživanja u obrazovanju] (2013.). Razvoj politike cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja: Europski priručnik sa smjericama za oblikovanje politika cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja: Pojmovnik. (Raimo Vuorineni Anthony G. Watts, ur.). Zagreb. Dostupno na: http://www.hzz.hr/UserDocsImages/ELGPN_Europski_prirucnik_sa_smjericama_za_oblikovanje_politika.pdf, posjećeno 5. travnja 2023.
2. Zakon o radu. Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/307/Zakon-o-radu>, posjećeno 22. veljače 2023.
3. Hrvatski zavod za zapošljavanje (2023). Izvješće ankete: Profesionalne namjere učenika završnih razreda osnovne i srednje škole tijekom školske godine 2021./2022.

PRILOZI

Prilog 1. Anketni upitnik

Vizualne metode u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika

Poštovani pedagozi,

pred vama se nalazi anketni upitnik kojim će se ispitati mišljenja stručnih pedagoga o vlastitom shvaćanju uloge školskog pedagoga u funkciji savjetnika u profesionalnoj orijentaciji učenika te će se utvrditi određene specifičnosti toga rada. Anketni je upitnik anoniman, a rezultati će biti korišteni u svrhu provođenja istraživanja za diplomski rad studentice Patricije Glavaš, studentice Hrvatskog jezika i književnosti i Pedagogije. Ispunjavanje upitnika traje 10 minuta. Unaprijed zahvalna na uloženom trudu i povratnim informacijama.

Molim Vas, u dolje navedenim pitanjima zaokružite odgovor koji se odnosi na Vas:

1. Pedagog/pedagoginja sam u:
 - a) gimnaziji,
 - b) srednjoj školi s eksperimentalnim programom,
 - c) umjetničkoj školi,
 - d) strukovnoj školi

2. U svojoj školi provodim profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika: a) da b) ne

3. U svom godišnjem planu i programu rada pedagoga, za profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika planiram ___ sati

4. Profesionalno informiranje i usmjeravanje provodim u razredu (moguće zaokružiti više odgovora): a) 1. b) 2. c) 3. e) 4.

5. Aktivnosti profesionalnog informiranja i usmjeravanja učenika provodim (moguće zaokružiti više odgovora):
 - a) na tjednoj razini,
 - b) na mjesečnoj razini,
 - c) na razini polugodišta,
 - d) na godišnjoj razini
 - e) drugo,
 - f) ne provodim

6. Najčešći je oblik profesionalnog informiranja i usmjeravanja koji provodim:
 - a) grupni, b) individualni, c) oboje

7. Za profesionalno informiranja i usmjeravanje učenika najčešće pripremim:
 - a) prezentaciju kojom predstavim fakultete,
 - b) interaktivne radionice o interesima učenika,

- c) pozovem gosta predavača,
 - d) pozovem predstavnika fakulteta.
 - e) vodim učenike u Hrvatski zavod za zapošljavanje
8. U profesionalnom informiranju i usmjeravanju kod učenika se trudim osvijestiti važnost sljedećih osobnih determinanti izbora zanimanja:
vrijednosti	da	ne
temperament i karakter	da	ne
interese i afinitete	da	ne
sposobnosti učenika	da	ne
9. U profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika koristim testove višestruke inteligencije: a) da b) ne
10. U profesionalnom informiranju i usmjeravanju kod učenika pokušavam osvijestiti postojanje društvenih determinanti izbora zanimanja (potražnja na tržištu rada): a) da b) ne
11. Smatram da se profesionalno informiranje i usmjeravanje treba provoditi:
- a) od osnovne škole
 - b) od 1. razreda srednje škole
 - c) od 2. razreda srednje škole
 - d) od 3. razreda srednje škole
 - e) od 4. razreda srednje škole

Vizualne metode i tehnike u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika

1. Molim Vas, na skali od 1 do 5 procijenite razinu slaganja/neslaganja s tvrdnjom u nastavku. Zaokružite jedan broj koji odgovara Vašem odgovoru. Tvrdnja glasi: Vizualne metode i tehnike u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika koristim.
(1-nikad, 2- rijetko, 3- ponekad, 4-često, 5-uvijek) 1 2 3 4 5
2. Vizualne metode i tehnike koje koristim u profesionalnom informiranju i usmjeravanju učenika jesu (moguće zaokružiti više odgovora):
- a) Crtačke i slikarske tehnike,
 - b) Dijagrami i grozdovi
 - c) Konceptualne tablice
 - d) Fotografije
 - e) Slagalice
 - f) Kreativne, asocijativne igre
 - g) Demonstracija predmeta
 - h) Digitalni alati i aplikacije

3. Vizualne metode i tehnike u profesionalnom informiranju i usmjeravanju kod učenika najčešće koristim u: a) individualnom obliku rada s učenicima, b) grupnom obliku rada s učenicima, c) oboje

4. Smatram da se vizualnim metodama i tehnikama kod učenika potiče:

a) razvoj mašte i ideja	da ne
b) razvoj kreativnosti i stvaralaštva	da ne
c) uvježbavanje donošenja višestrukih rješenja	da ne
d) objedinjenje estetičkog, etičkog i tehnološkog aspekta	da ne

5. Smatram da se likovnim izražavanjem učenik može upoznati s vlastitim interesima u kontekstu profesionalnog razvoja: a) da b) ne

6. Smatram da vizualne metode i tehnike u profesionalnom informiranju i usmjeravanju mogu rezultirati samopotvrđivanjem učenika: a) da b) ne

7. Smatram da vizualne metode i tehnike u profesionalnom informiranju i usmjeravanju mogu rezultirati povećanjem unutarnje motivacije učenika: a) da b) ne

8. Molim Vas, na skali od 1 do 5 procijenite razinu slaganja/neslaganja s tvrdnjom u nastavku. Zaokružite jedan broj koji odgovara Vašem odgovoru. Tvrdnja glasi: Smatram da priprema vizualnih metoda i tehnika zahtijeva veću angažiranost pedagoga i podrazumijeva razvijanje novih kompetencija kod pedagoga: 1 2 3 4 5

9. Zainteresiran/zainteresirana sam za provedbu pedagoških radionica koje se temelje na vizualnim metodama i tehnikama a namijenjene su za profesionalno informiranje i usmjeravanje učenika: a) da b) ne